Людина в біді

СТАН

GIRLS

Swedish Institute

«Youth Leadership in Crises»

Дослідження актуального становища й потреб молоді в Україні

2024

ГО “СТАН” & ГО “Дівчата” у співпраці та за фінансової підтримки чеської гуманітарної організації «Людина в біді»

Вступ

Дослідження **“Молодіжне лідерство в умовах криз”** має на меті зрозуміти виклики та можливості, з якими стикаються молоді лідер(к)и, щоб підтримати їх та зміцнити їхню роль в ефективному подоланні кризових ситуацій. Проєкт реалізують громадські організації “СТАН” та “Дівчата” у співпраці та за фінансової підтримки чеської гуманітарної організації “Людина в біді“. Це дослідження співфінансовано шведською урядовою організацією Шведський Інститут в рамках проєкту “Простір хоробрості“, що реалізує ГО “Фрішусет” в співпраці з ГО “СТАН” та ГО “Вірменська прогресивна молодь“.

Погляди, висловлені в цьому матеріалі, не повинні сприйматися як такі, що відображають офіційну позицію організацій «Людина в біді», «Фрішусет» та Шведського Інституту.

Методом глибинних діалогів та онлайн-опитувань вдалося дослідити становище та потреби молодих людей і молодіжних працівни(ць)ків. Ми запитували молодь про цінності, трансформації ідентичностей, ментальне здоров’я, надії на майбутнє, ставлення до Євроінтеграції та бажання брати участь у житті суспільства. Дослідження ґрунтується на розгорнутих відповідях представни(ць)ків різних соціальних груп, що дозволило репрезентувати різноманітні досвіди молодого покоління.

В ньому ми дослідили становище та потреби молодих людей та молодіжних працівни(ць)ків через онлайн-опитування та глибинні діалоги. Ми запитали молодь про їх цінності,

трансформації ідентичностей, ментальне здоров'я, надії на майбутнє, бажання брати участь у житті суспільства та ставлення до Євроінтеграції. Дослідження грунтується на розгорнутих відповідях представни(ць)ків різних соціальних груп, що допомогло репрезентувати різноманітні досвіди молодого покоління. Це дослідження є дуже важливим елементом для роботи в умовах війни, оскільки потреби молоді змінюються вкрай швидко. Спираючись на його результати, ми можемо планувати роботу з огляду на ті потреби, й виклики, що мають молоді люди України саме зараз.

Результати дослідження стануть основою для створення платформи організацій "Brave Space"*. Це спільний проєкт шведської, української та вірменської організацій, що працюють з молоддю. "Brave Space" має на меті створення стійкої, довгострокової спільноти партнерів для обміну знаннями та ресурсами. Проєкт сприятиме створенню фізичних, ментальних та культурних просторів і спільнот, які підтримуватимуть хоробрість молодих людей у кризових ситуаціях та сприятимуть розбудові миру. Наше ж дослідження є однією зі складових спільного дослідження трьох країн, що сприятиме побудові безпечного простору для міжкультурного діалогу.

Дослідження "Youth leadership in crises" допоможе спланувати роботу партнерської коаліції «Мережа для демократії: будуємо майбутнє з європейськими лідер(к)ами завтрашнього дня»**, що поєднує громадські організації навколо програми для молоді та молодіжних працівни(ць)ків "Молоді Амбасадор(к)и Розмаїття". Коаліція шукає шляхи й можливості для підсилення

---

*"Brave Space" - проєкт, що реалізують громадські організації "СТАН" (Україна), "Armenian Progressive Youth" (Вірменія) та "Fryshuset" (Швеція) за підтримки Swedish Institute.

**Проєкт «Мережа для демократії: будуємо майбутнє з європейськими лідер(к)ами завтрашнього дня» реалізується громадською організацією «СТАН» та ActionAid у партнерстві з ГО «Центр суспільних трансформацій ТЕНЕТ», ГО «Інсайт», ГО «Чернівецьке об'єднання «Захист» за підтримки Danish Ministry of Foreign Affairs (Данія). Проєкт «BAF» є частиною програми «Молоді амбасадор(к)и розмаїття». Це програма для молоді та молодіжних працівни(ць)ків з посилення соціальної згуртованості для створення інклюзивного, мирного суспільства, мінімізації ймовірності конфліктів, що виникають між різними групами, та прискорення процесу інтеграції молодих людей з числа ВПО. Програму реалізує громадська організація «СТАН» у партнерстві з альянсом за права, рівність та міжнародну солідарність «ActionAid» за підтримки Disasters Emergency Committee (DEC), Global Fund for Children (США), Terre Des Hommes (Німеччина) та IM Swedish Development Partner (Швеція)

української молоді задля розбудови інклюзивного, мирного суспільства та мінімізації ймовірності конфліктів між різними групами населення.

Результати дослідження допоможуть представити потреби молоді України на Третій конференції з відновлення України***, яка відбудеться в Берліні в червні 2024 року. Конференція є продовженням циклу щорічних заходів високого рівня, присвячених швидкому відновленню та довгостроковій відбудові України, які проводяться від початку повномасштабної агресії Росії проти України. Ключова мета цієї конференції – консолідувати сталу міжнародну підтримку для відновлення, відбудови, реформування та модернізації України.

***Міжнародна конференція з питань відновлення України (Ukraine Recovery Conference – URC2024) об'єднає лідерів урядів низки країн, міжнародних організацій, бізнесу та громадянського суспільства. Німеччина та Україна спільно проведуть Конференцію 11 та 12 червня 2024 року в Берліні.

URC2024 продовжить втілення принципів, визначених на першій Конференції в Лугано, та об'єднає зацікавлені сторони. Дотримуючись принципів конференцій з питань реформ, що проводилися до 2022 року, URC2024 також продемонструє прогрес України у здійсненні внутрішніх трансформацій, зокрема у контексті економічної стійкості та майбутнього вступу України в ЄС.

Зміст

Вступ 02
Зміст 05
Методологія 06
Про партнерів 09

ЯКІСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цінності 12
Мир 13
Участь молоді в суспільно-політичному житті України та Євроінтеграція 15
Активізм 17
Кризи та конфлікти, з якими стикається молодь 20
Ментальне здоров'я 24
Потреби молодих людей 27

КІЛЬКІСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключові висновки 31
Соціально-демографічний профіль учасників дослідження 34
Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка (MHPSS) 38
Ідентичність 44
Проблеми молоді 49
Конфлікти 52
Оцінки перспектив / майбутнього країни 54
Ставлення до Євроінтеграції 59

Методологія

Це комплексне дослідження, що включає у себе такі етапи:

Якісне дослідження

Цей етап містив в собі проведення 7 фокус-груп онлайн чи офлайн тривалістю 3-4 години з молодими людьми та молодими активіст(к)ами і 1 фокус-групу з молодіжними працівни(ця\ка)ми. Програма фокус-груп складалась з кількох інтерактивів та обговорення цільових тем. Перша частина фокус-групи, присвячена знайомству та вправам, була дуже важливою для формування довіри у групі й підготовки до обмірковування тем. Після невеликої кава паузи команди переходили до основної частини. Для обговорення ми пропонували перелік питань, розділений на теми. У кожному з блоків було виділене основне питання та декілька факультативних, з яких фасилітатор(к)и зустрічі обирали найбільш актуальні для групи запитання. Блоки, з яких складалось обговорення:

Тематичні блоки:

- цінності та поняття миру
- участь в суспільно-політичному житті України
- ставлення до Євроінтеграції
- активізм
- кризи і конфлікти
- ментальне здоров'я
- потреби молодих людей

Для нас було важливим репрезентувати досвід різних молодих людей, адже контексти у різних регіонах та соціальних групах

дуже різняться. Для того, щоб якісно репрезентувати досвід молодих людей, ми залучили партнерські організації, що безпосередньо спеціалізуються на роботі з цільовими групами дослідження. Партнери провели заходи й виконали первинний аналіз результатів.

Перелік фокус-груп та партнерських організацій:

- фокус-група з ЛГБТКІА+ молоддю, ГО “ІНСАЙТ”
- фокус-група з ромськими активіст(к)ами, ГО “ТЕНЕТ”
- фокус-група з активіст(к)ами, включно з молоддю з інвалідністю, ГО “Захист”
- фокус-група з волонтер(к)ами Херсонщини, ГО “МолоДіжка Херсон” та ГО “Справжні”
- фокус-група з молодими людьми у СЖО, ГО “СТАН”
- фокус-група з молоддю, що зацікавлена розвиватись в активізмі, ГО “Сек’юріті прав”
- фокус-група з молодими людьми Сумщини, ГО “Сумське громадське коло”
- зустріч молодіжних працівни(ць)ків, ГО “СТАН”

Про діяльність ГО “СТАН” та усіх залучених партнерських організацій ви зможете дізнатися більше на наступних сторінках дослідження.

В якісному етапі дослідженні взяло участь 17 молодіжних працівни(ць)ків та 108 молодих людей. Серед них люди з інвалідністю; внутрішньо переміщені особи; люди, що перебувають під тимчасовим захистом країн Євросоюзу; представни(ці)ки ЛГБТКІА+ спільноти; люди в складних життєвих обставинах; молоді люди з сільської місцевості; член(кині)и сімей військовослужбов(иць)ців; ромські активіст(к)и; волонтер(к)и з зони активних бойових дій; люди, що мають досвід життя в

окупації чи близьких на тимчасово окупованих територіях.

Основна вікова група респондент(ок)ів - 16-25 років.

Кількісне дослідження

На цьому етапі дослідження ми провели онлайн анкетування 1200 серед молоді України, вік 16-25 років, щоб представити результати інтерв'ю та фокус-груп з молодими людьми. Анкета була розроблена з урахуванням результатів обговорень на попередньому, якісному етапі дослідження.

Зібрані дані дали можливість репрезентувати інформацію як загалом для молоді України, так і в розрізі ключових соціально-демографічних характеристик (вік, стать, регіони, тип поселення тощо).

Метод збору даних: кількісне онлайн-анкетування за посиланням з використанням технології Touchpoll®.

Вибірка: квотна, метод пошуку респондентів - снігова куля через регіональних польових менеджерів.

	Великі міста (1 млн та більше)	Інші міста	Селища та села	Загалом за регіонами	Рівномірний розподіл у загальній вибірці:	
					Жінки 16-25 р.	Чоловіки 16-25 р.
Східний	100	100	100	**300**	150	150
Західний	100	100	100	**300**	150	150
Північно-центральний	100	100	100	**300**	150	150
Південний	100	100	100	**300**	150	150
Загалом	**400**	**400**	**400**	**1200**	**600**	**600**

Про партнерів

Громадська організація “СТАН”

Неурядова організація, яка методами неформальної освіти підсилює низові ініціативи та активних громадян, зокрема, з вразливих та маргіналізованих груп. Об’єднана цінностями свободи, поваги до людської гідності, взаємодопомоги, різноманіття культур і думок, команда СТАНу розбудовує креативне громадянське суспільство в Україні.

«Людина в біді» (People in Need, PIN)

Працює в Україні з 2003 року, що дозволило організації надавати безпосередню гуманітарну допомогу одразу після початку збройного конфлікту вже у серпні 2014 року. Першочергово діяльність PIN була зосереджена на наданні невідкладної допомоги, але в 2016 році організація започаткувала нові ініціативи, зокрема, у секторах захисту та засобів до існування, які спрямовані на підтримку переходу України від надзвичайного стану до якнайшвидшого відновлення та розвитку.

Громадська організація «Дівчата».

Заснована у 2019 році громадська організація, що підтримує жінок та дітей в Україні. Організаціє має експертизу у сфері сексуальної просвіти та попередження гендерно зумовленого насильства, робить жіноче лідерство видимим, залучає жінок до участі в економічних процесах шляхом перекваліфікації та підтримки жіночого підприємництва.

“Центр Суспільних Трансформацій ТЕНЕТ”

Це команда молодих експертів та змінотворців з активною життєвою позицією, які відчувають відповідальність за суспільні зміни та розвиток своїх спільнот. “ТЕНЕТ” формує діяльність довкола 3 ключових напрямків: відбудова та посилення ромського молодіжного руху, робота з темою пам’яті, розвиток інформаційної платформи.

ГО Чернівецьке об’єднання «Захист»

З 2011 року працює над підвищенням рівня захисту прав людини в Україні та підтримкою соціально вразливих верств населення.Місія організації — побудова інклюзивного демократичного суспільства через розвиток громад.

ГО «Сумське громадське коло»

З 2015 року працює задля сприяння позитивним змінам у житті місцевих громад створюючи можливості для розвитку людей і організацій, розвиток та посилення недержавного сектору для громадських ініціатив; залучення недержавних організацій до планування місцевих програм, розвиток громадянського суспільства; навчання представників органів місцевого самоврядування, виконавчої влади, соціальних інституцій, неурядових організацій, членів громади щодо впровадження ефективних рішень на рівні громади.

Інсайт

Це українська громадська організація, головними цінностями якої є рівноправ`я, фемінізм, свобода, інклюзивність, різноманіття для усіх соціальних груп. Команда займається правозахисною та просвітницькою діяльністю, надає допомогу та підтримку ЛГБТК+ людям. З 2008 року ГО “Інсайт” працює у м. Київ, а з 2015 року підтримує та розвиває регіональні ЛГБТК + ініціативи.

Громадська організація “Сек’юріті прав”

Працює над захистом прав та можливостей молоді Первомайського району Миколаївської області. Основними напрямками роботи є протидія торгівлі людьми, підвищення економічної спроможності молоді та робота над інтеграцією ВПО у громаду.

МолоДіжка

Перший в Херсоні молодіжний простір, створений у 2021-2022 роках за підтримки програми «Будуємо Україну Разом». Команда, попри окупацію Херсона, часткове руйнування приміщення через російські обстріли продовжує працювати з молоддю в Херсоні і задовільняти її потреби.

Благодійний фонд «Справжні»

Працює в Херсоні та Херсонській області з перших днів російської агресії в Україні. З березня 2022 року волонтери, які після деокупації правобережної Херсонщини, засновували БФ «Справжні» здійснювали евакуацію громадян України з окупованих територій та зон бойових дій, доставляли гуманітарні вантажі через лінію фронту та здійснювали адресну гуманітарну допомогу. здійснюємо евакуацію населення з зон збройного ураження та доставляємо в села громади гуманітарні вантажі.

Якісне дослідження

Цінності

Під час фокус-груп ми запропонували учасни(цям)кам попрацювати з картками, на яких написані загальнолюдські цінності, що зафіксовані в Лісабонській угоді[1]. Молодь ранжувала їх від найменш важливих до найважливіших, складаючи в піраміду. Також молоді люди мали змогу додати ще одну картку з цінністю, яку, на їх думку, незаслужено оминули в документі.

Додаткові цінності, які запропонували окремі групи:

відповідальність

високий рівень життя

безпека

самовизначення

досвід

усвідомленість

Активіст(к)и додавали цінності, спираючись на власний досвід. Скажімо саме представни(ці)ки ЛГБТКІА+-спільнот наголошували на важливості безпеки, бо вони часто стикаються з дискримінацією і насильством. Або ж активістки, які опинялися у складних життєвих обставинах, вказували на важливість високого рівня життя.

Такі цінності, як свобода, демократія та справедливість займали перші місця у списках усіх груп.

---

[1]Лісабонська угода — базова угода щодо принципів функціонування Європейського Союзу, чинна з 1 грудня 2009 року. Зокрема вона визначає цілі та цінності ЄС.

Хоча пріоритетні цінності молоді з різних регіонів часто збігалися, однак відрізнялося те, де молодь розташовувала їх у піраміді, та яке значення їм надавала. Ці відмінності відображають регіональні особливості та соціальний контекст, у якому перебуває молодь. І вони вкотре доводять, що однакові цінності можуть мати різне значення для різних спільнот.

Привертає увагу й те, що волонтер(к)и з Херсонщини, які живуть і працюють близько до лінії фронту, цінність “мир” поставили наприкінці списку. Натомість “високий рівень життя” визначили, як одну з найпріоритетніших. Це може означати, що “мир” для них перетворився на базову потребу, а інші цінності, як-от свобода та демократія, стали пріоритетнішими, відображаючи прагнення людей до відновлення нормального життя та створення безпечного середовища.

Мир

Під час ранжування цінностей молоді люди по-різному оцінювали важливість миру. Котрісь із них вважали мир найважливішою складовою піраміди цінностей, тоді як інші учасни(ці)ки фокус-груп одноосібно вирішували розташувати картку “мир” на найнижчій сходинці. Щоб осмислити цей парадокс, ми запитали молодих людей, якого змісту вони надають слову “мир”.

З’ясувалося, що для багатьох мир — це складний процес, який вимагає системного підходу. Не просто відсутність війни, а результат свідомої праці над собою та над взаєминами з іншими. Базовим принципом досягнення миру є повага одне до одного. Справжній мир досягається не лише зброєю чи дипломатією, а потребує глибокого порозуміння між людьми.

Також молоді люди підкреслювали важливість конкретних дій для досягнення миру. Одна справа — говорити про мир, а зовсім інша — працювати над ним щодня, поступово розмивати бар’єри та налагоджувати нові стосунки. Цей процес вимагає часу, терпіння та наполегливої роботи.

Одне з визначень, які ми почули, характеризує мир як багатоскладову дію, що вимагає немало праці. Така праця включає ідентифікацію потреб і пошук шляхів вирішення на основі поваги до людської гідності.

Після обговорення учасни(ці)ки фокус-групи сформували спільне визначення:

> Мир — це свідома багатоскладова дія (праця) кожної та кожного, що ґрунтується на принципах поваги одне до одного.

Деякі висловлювання про мир молодь сприймала скептично. Наприклад, цитати про те, що миру не можна досягти силою, або що він приходить зсередини, сприймалися як надто абстрактні або наївні. Деякі учасни(ці)ки ділилися думками про те, що іноді мир потребує стримуючого фактору сили, адже сама лише любов конфліктів не вирішує.

Участь молоді в суспільно-політичному житті України та Євроінтеграція

УЧАСТЬ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ ТА РОЗБУДОВІ УКРАЇНИ

Думки молодих активіст(ок)ів щодо відчуття включеності в суспільно-політичне життя країни сильно відрізнялися від відповідей інших молодих людей.

Молоді активіст(к)и вважають себе достатньо впливовими та залученими в життя України. Щодо повоєнного відновлення, вони б хотіли долучатися і до відбудови пошкоджених будівель, і до реінтеграції ветеранів (особливо на цьому наголошували ті, що проживають на територіях, де були, або й досі тривають бойові дії), і до адвокації потреб України на міжнародному рівні, й до розвитку неформальної освіти та боротьби зі стереотипами.

Натомість інша молодь рідко відзначала, що почувається залученою в життя країни. **“Це все відчувається якось мало, і це дуже туго йде… Для тебе створили інструменти й ти приходиш ними користуватись, а на тебе дивляться так… Можуть навіть проігнорувати”**. Свою роль у розбудові країни молоді люди бачать переважно в фізичному відновленні інфраструктури.

Політичне життя — цікава, але закрита для більшості тема.

Багато учасни(ць)ків говорили про недовіру до влади, про корумпованість політичної системи України й непрозорість ухвалених рішень. Для того, щоб впливати на політичні процеси громади та країни, молоді люди потребують більше інформації про те, як аналізувати та контролювати дії влади, як впливати на них. “**Якщо у світоглядних чи інших планах є конфлікти або непорозуміння з адміністрацією міста, селища — це сильно обмежує можливість залучення до політичного життя. І багато рішень спираються на якусь секретність, хоча зрозуміло, що це все робиться для замилювання очей**”.

Молоді люди бачать можливості для власного розвитку в Україні. Вони цінують програми мобільності, проєкти для згуртування молоді, гранти для громадських організацій та малого бізнесу.

З того, що зараз заважає самореалізації, молодь відзначила ейджизм, застарілу систему освіти, обмежений доступ до ресурсів, проблеми з працевлаштуванням, корупцію, упередження суспільстві. Більше про ці та інші виклики, що постають перед молоддю, в розділах “Активізм” та “Кризи й конфлікти…”.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

Молодь говорить, що зараз “**Україна — бронежилет для Європи**”, і нам дуже потрібна допомога, нові союзи та партнерства. Особливо учасни(ці) ки дослідження акцентують на гарантіях безпеки. Бачать їх єдиною запорукою збереження миру після закінчення війни.

Однак до перспектив євроінтеграції молодь підходить критично, бачить у них як переваги, так і недоліки.

Молоді люди кажуть, що не мають достатньо знань. Не розуміють, що євроінтеграція означатиме для України й українців і який вплив матиме на їхні життя. Не розуміють, як зміниться правова система.

“Мені видається, що завжди страшно від того, що ти не знаєш, як там. Але я дуже добре знаю, як на болотах [в Росії — авт.]”. Більш позитивно налаштованими виявились молоді люди з маргіналізованих груп, що мали досвід проживання в країнах Європейського Союзу. Тоді як молоді люди, що перебувають у зоні активних бойових дій, про перспективи Євроінтеграції відгукуються скептичніше. Відзначають, що Україні спочатку треба відновити кордони та подбати про власну стійкість, а вже потім розглядати інтеграцію з Європейським Союзом.

Також молодь говорить про те, що українське суспільство не зовсім готове до прийняття європейських цінностей. Великою перепоною до їх прийняття молоді україн(ки)ці вважають вплив релігії на ухвалення рішень. “Релігія, як відомо, засуджує ЛГБТКІА+

спільноту. Може піти коса на камінь, бо вище керівництво прислухається до думки релігійних діячів”.

З потенційних переваг євроінтеграції учасни(ці)ки відзначають:

- покращення правової системи;
- покращення якості освіти;
- економічні перспективи;
- міжкультурний обмін;
- лояльніше ставлення до маргіналізованих груп.

“Європейські цінності пропонують нам лібералізацію поглядів щодо становища ЛГБТКІА+, і це добре. Це дозвіл на реєстрацію партнерств. Це, можливо, дозволи на укладання шлюбів, на усиновлення дітей. Це закони проти дискримінації. Це стамбульська конвенція”.

Потенційні недоліки, євроінтеграції, про які говорили молоді люди:

- вплив на економіку (зростання цін на продукти, послуги та паливо);
- втрату самостійності України.

Активізм

Громадські активіст(к)и відчувають себе важливою складовою українського суспільства. Змінотворення вони сприймають як можливість для саморозвитку та об’єднання з іншими. Вони цінують своє право бути відповідальними й бути причетними до глобальних змін.

Однак, перед активною молоддю постають виклики, що змушують сумніватись у важливості своєї діяльності:

- **Втома і вигорання.**

  “**Коли я дуже втомлена, я сумніваюся в тому, що моя діяльність важлива**”. Наприклад, волонтер(к)и Херсонщини відзначали необхідність фізичного відновлення і говорили, що мають психологічні проблеми, бо відчувають війну щодня: бачать вибухи, руйнування, травми. Інші активіст(к)и відзначали моральну втому від роботи, щоденних операційних завдань.

- **Нерозуміння суті активізму.**

  «Людей, які займаються активізмом, сприймають як таких, що продають повітря, тому що їхню роботу важко виміряти». В Україні є багато людей, що вважають молодіжний активізм політичною діяльністю, відмиванням грошей, зайвим витрачанням енергії. Активіст(к)и зазначають, що вони часто стикаються зі засудженням від родич(ок)ів, партнер(ок)ів, друзів та подруг. Особливо на цьому наголошували ромські активістки, в культурі яких не прийнято, щоб жінки активно висловлювали свою думку.

- **Брак схвальних відгуків.**

  Молоді активіст(к)и почуваються знеціненими, коли спільнота ігнорує, або ж зле відгукується про їхні ініціативи. Схвальні відгуки від бенефіціарів – це те, чого часто бракує молодим лідер(к)ам.

- **Завищені очікування, зависока відповідальність.**

  Молоді волонтер(к)и та активіст(к)и зазначають, що деколи люди вимагають від них непосильних змін, чим знецінюють їхню працю. “Вони думають, що волонтери — це супермаркет, що можна зробити доставку. Влітку, навіть коли ми робили доставку, розвозили островом продуктові набори й гуманітарку, люди казали: «Ну а де ковбаса, де сири?»2 Також лідер(к)и говорили про ситуації, коли вони відчували зависоку відповідальність, покладену на них без їхнього відома.

- **Влада.**

  Змінотвор(и)ці розповідають, що часто їм перешкоджає влада. Представни(ці)ки адміністрацій не йдуть на співпрацю з місцевою молоддю: перекривають доступ до ресурсів, впливають на роботу дорадчих органів, ігнорують вплив активіст(ок)ів на громаду.

- **Ненадійні партнер(к)и.**

  Активіст(к)и відчувають розпач, коли стикаються з недоброчесністю як з боку колег активіст(ок)ів чи волонтер(ок)ів, так і з боку підрядників, найманих працівни(ць)ків.

- **Фінансові труднощі.**

  Активіст(к)и часто зазначали, що їм бракує грошей. Вони б хотіли мати більше можливостей для забезпечення гідного рівня життя, адже громадська діяльність і волонтерство вимагають багато зусиль та часу.

- **Брак інформації.**

  Дехто з молодих активіст(ок)ів ще не має достатньо досвіду в громадській діяльності та не знає, як розвиватися, з ким співпрацювати, де шукати можливості.

Дуже важливо розуміти **складність ситуації активіст(ок)ів, які продовжують працювати попри те, що самі вони, або ж близькі їм люди, перебувають на тимчасово окупованих територіях.** Цим діяч(к)ам доводиться бути вкрай обачними й стежити за інформаційною гігієною, щоб не нашкодити собі та рідним. Вони обережні в розмовах, уникають інтерв'ю, не висловлюють свою позицію на відкритих онлайн-платформах. "**Я б дуже хотіла вільно виражати думки, але зараз я можу зробити це тільки так, на диктофон. На жаль, у публічному просторі, з відеофіксацією й ідентифікацією, мені було б дуже складно це зробити, бо я розумію, що наражаю на небезпеку близьких людей**".

Активіст(к)и усвідомлюють, що зараз їхні слова мають неабияке значення і роблять усе, щоб позбутись стигматизації людей, які

---

[2] ВОЛОНТЕР(К)И ХЕРСОНЩИНИ ПРО ДОСТАВКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ГРОМАДАМ, ПІДТОПЛЕНИМ УНАСЛІДОК ПІДРИВУ КАХОВСЬКОЇ ГЕС.

залишаються в окупації. “**А ще, мій активізм – це бути голосом для людей з окупованих територій... Там є дуже багато людей, які просто залишилися вдома, та зараз багато хто навіть про це не задумується. Для них ці люди — просто вороги, яких треба відрізати й тому подібне**”.

Попри всі труднощі, що трапляються на активістському шляху, молоді змінотвор(и)ці відчувають мотивацію змінювати світ, адже бачать вплив своєї роботи. Вони сміливо долають виклики та продовжують працювати задля досягнення мети. Кажуть, що саме від них залежить те, в якій країні ми будемо жити. Намагаються покращувати Україну не лише для себе, а й для людей, які поряд.

Кризи та конфлікти, з якими стикається молодь

Найбільше тривоги в молоді викликають економічні проблеми, політична нестабільність, розлука з близькими, проблеми у взаєминах, навішені суспільством або родичами очікування, загроза життю та війна загалом. Також учасни(ці)ки говорили

про дилеми щодо власного майбутнього, нестабільні емоційні стани, кризи ідентичностей.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну дуже змінило молодих людей.

Вони розповідають, що стали більш відповідальними, свідомими та здатними на ризик. Перестали відкладати життя на потім, почали гучніше висловлюватися про власні потреби й бажання. Часто від молоді звучали тези про набутий посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) і відчуття провини. Дехто відчував провину за власну безпеку, а хтось через безпорадність та невміння допомогти постраждалим, інші за те, що не мали активної проукраїнської позиції раніше.

Також війна дуже змінила умови життя молодих україн(ок)ців. Постійні обстріли, фінансова нестабільність, переселення (як в межах України, так і за кордон), розлука з родиною — все це, та безліч інших викликів, вплинуло на рівень життя молоді. Такі обставини призводять до великої невизначеності щодо власного майбутнього та майбутнього країни загалом.

До найбільших викликів, що постають перед молоддю, належать конфлікти з суспільством. Учасни(ці)ки говорили про занепокоєння через те, що суспільство їх не сприймає.

Найчастіше молоді люди стикаються з конфліктами через:

- вік;
- національність;
- інвалідність;
- мову, якою послуговуються у приватному житті;
- географію походження [люди зі сходу та півдня України

говорили про те, що потрапляють у конфліктні ситуації через “прописку”. Їм відмовляють в оренді житла чи у влаштуванні на роботу, молоді ВПО доводиться слухати коментарі про нібито їхню особисту причетність до розв’язання війни. Дехто з них приховує досвід життя в окупації або наявність родичів на тимчасово окупованих територіях, бо суспільство має упередження щодо цього];географію походження [люди зі сходу та півдня України говорили про те, що потрапляють у конфліктні ситуації через “прописку”. Їм відмовляють в оренді житла чи у влаштуванні на роботу, молоді ВПО доводиться слухати коментарі про нібито їхню особисту причетність до розв’язання війни. Дехто з них приховує досвід життя в окупації або наявність родичів на тимчасово окупованих територіях, бо суспільство має упередження щодо цього];

- гендерну приналежність;
- приналежність до ЛГБТКІА+ спільноти;
- самовираження;
- релігію.

Характер і зміст конфліктів дуже залежить від контексту – для етнічних спільнот актуальними є конфлікти через національність та гендерну приналежність; ВПО стикаються з конфліктами через походження та мову; ЛГБТКІА+ представни(ць)ків не сприймають через гендер, сексуальність чи самовираження. Для усіх молодих людей актуальна проблема ейджизму, адже викладачі, родичі, представни(ці)ки влади часто вважають думку молодого покоління неважливою. Аргументують це нібито браком досвіду та юнацьким максималізмом співрозмовни(ць)ків.

Молоді люди виокремили такі шляхи реагування на конфлікти:

- **Уникання.**

  Коли конфліктна ситуація може загрожувати життю чи здоров’ю, або ж вимагає для вирішення надто багато психоемоційних ресурсів.

- **Агресія.**

  Деколи молоді україн(ки)ці різко відповідають на висловлювання, що стосуються їхніх особистих переконань та ідентичностей. Вони можуть емоційно реагувати на коментарі, які вони вважають образливими або стереотипними, особливо якщо це стосується чутливих тем.

- **Аргументована відповідь та просвітництво.**

  Молодь намагається в екологічний спосіб пояснювати свою позицію, цінності й думки. Вони це роблять як в момент конфліктної ситуації, так і в інший час, попереджуючи майбутні непорозуміння.

- **Публічна реакція.**

  Нині серед молодих людей поширена практика надавати розголосу конфліктній ситуації. Це допомагає не почуватися наодинці з проблемами.

- **Пошук підтримки.**

  Крім того, молоді люди шукають підтримки у своєму оточенні – серед однодумців, колег, батьків, друзів та подруг.

- **Підтримка постраждалих.**

  Тоді, коли молоде покоління не є безпосереднім учасником конфлікту, вони висловлюють свою підтримку тим, хто обстоює близьку їм позицію.

Щодо інших світових криз та конфліктів, молоді україн(ці)ки не були активно включеними в обговорення. Вони говорили про те, що не відчувають ресурсу занурюватись в інші конфлікти тоді, коли самі перебувають в епіцентрі найбільшої війни Європи 21 століття. Молоді важливо розуміти загальні геополітичні контексти для глибшого розуміння ситуації в Україні, за чим не лишається ресурсу для реакції на інші світові кризи.

Ментальне здоров’я молоді

Молодь поділилася, що для них ментальне здоров’я — це не просто відсутність проблем, а здатність людини впоратися з ними самостійно або ж мати сміливість звернутися по допомогу. Для багатьох воно пов’язане із самопізнанням та вмінням оцінювати свій стан і знати, як вплинути на негативні відчуття. Дехто вважає, що важливо мати внутрішній баланс, вміння поєднувати відпочинок і дію, а також аналізувати свій фізичний, емоційний та психологічний стан.

Що впливає на ментальне здоров’я молодих людей.

Тривожність і депресивні розлади стали поширеними серед молоді через невизначеність майбутнього, інформаційний простір та суспільний тиск. Романтизація депресії та самодіагностика психічних розладів через соціальні медіа призводять до стигматизації та неправильного сприйняття цих проблем. Поширеною проблемою є ПТСР серед молоді ВПО, хоча його зазвичай пов’язують лише з військовими. Хронічна тривожність стала нормою для багатьох молодих людей, викликаючи серйозні проблеми зі здоров’ям. Також учасни(ці)ки звертали увагу на відсутність культури турботи про себе та нормалізації психологічної допомоги. Молодь часто стикається з проблемами в сім’ї, де не розуміють важливості звернення до спеціаліста.

Молоді люди в Україні стикаються з численними викликами, які впливають на їхнє ментальне здоров’я. Війна є одним із найбільших факторів. Постійна небезпека, втрата близьких, вимушене переселення, обстріли та загроза окупації призводять до тривожності, депресії та посттравматичного стресового розладу. Молодь, яка перебуває на більш безпечних територіях зазначила, що відчувала почуття провини через те, що перебуває в безпеці та постійне фонове відчуття війни, що посилює тривогу та впливає на їхнє життя.

Постійне залучення до активізму, волонтерства, роботи або навчання часто призводить до емоційного виснаження та вигорання. Активіст(к)и та громадські діяч(ки) і зізнаються, що через постійну громадську діяльність й навчання їм важко знайти час для відпочинку, що тільки посилює відчуття вигорання.

“Останньою кризою, з якою я стикалась, це було вигорання. Це сильно вплинуло на моє ментальне здоров’я. Після цього дуже довгий процес відновлення, треба пройти через стан бездіяльності, тому що це єдиний шлях відновитися.”

Молоді активіст(к)и підкреслюють, що їхнє ментальне здоров’я тісно пов’язане із суспільними подіями, ситуацією в країні та здатністю турбуватися про себе. Емоційне вигорання часто поєднується зі стресом від особистих криз.

Волонтер(к)и вказали на те, що на їх ментальне здоров’я впливають фінансові труднощі через втрату роботи та обмежені можливості заробітку. Крім того, у багатьох молодих людей з числа ВПО виникають складнощі з пошуком роботи через дискримінацію та нестачу досвіду. Учасни(ці)ки фокус-груп зазначають, що економічні проблеми часто спричиняють психологічні труднощі та ускладнюють пошук роботи.

Близьке оточення чинить сильний вплив на ментальне здоров’я молодих людей. Учасни(ці)ки фокус-груп зазначають, що моральний стан їхніх батьків, друзів та колег безпосередньо впливає на їхній власний. Тиск з боку суспільства змушує моло-

дих людей відповідати певним очікуванням, що викликає стрес і тривожність. Активіст(к)и зазначають, що їм важко знайти баланс між активізмом, особистим життям та іншими зобов'язаннями через постійні вимоги та очікування.

Також значний вплив на ментальне здоров'я молоді має табуйованість цієї теми. Багато молодих людей уникають розмов про своє психічне здоров'я через страх стигматизації та неприйняття. Молодь зазначає, що психотерапія досі табуйована у суспільстві, а звернення до психологів супроводжується побоюванням осуду та страхом бути не прийнятими. Через це вони часто не звертаються по психологічну допомогу. "На жаль, дуже малий відсоток молоді, взагалі розумієш, що таке психотерапія. І дуже багато людей, скажімо, уже дорослих, людей старшого віку, вони дискредитують взагалі вплив терапії на людину."

До цього додається проблема неякісної психологічної допомоги. Через велику кількість некомпетентних фахівців у сфері психічного здоров'я молоді люди стикаються з проблемами у доступі до якісної психологічної допомоги, що посилює недовіру до професіоналів у цій сфері.

Як молодь підтримує своє ментальне здоров'я:

- **Звернення до фахівців.**

  Молоді люди дедалі частіше звертаються по допомогу до психологів, психіатрів та психотерапевтів, усвідомлюючи важливість професійної підтримки.

- **Спілкування з близькими**

  друзями чи спільнотою однодум(и)ців допомагає молоді підтримувати стабільний емоційний стан.

- **Фізична активність.**

  Допомагає молоді зняти напругу та відволіктися від проблем. Багато учасни(ць)ків фокус-груп займаються спортом, щоб зняти напругу та покращити свій настрій. Вони підкреслюють важливість фізичної активності для підтримки ментального здоров'я.

Просвітництво.

Розуміння теми ментального здоров'я та самопізнання допомагають молоді краще справлятися зі стресом і підтримувати стабільний емоційний стан.

Хобі.

Учасни(ці)ки фокус-груп відзначають важливість творчості як інструменту самовираження та підтримки ментального здоров'я. Вони вважають, що творчі заняття дозволяють виплеснути емоції, відволіктися від проблем та заспокоїтися під час стресу.

Відпочинок.

Молодь вважає відпочинок важливою складовою відновлення ментального здоров'я. Читання, спорт, прибирання та інші заняття допомагають розслабитися й відволіктися від проблем. Проведення часу наодинці з собою також сприяє стабілізації емоційного стану.

Також були зазначені і деструктивні способи боротьби зі стресом:

- Ігнорування;
- Самоізоляція;
- Селфхарм;
- Недостатня турбота про базові потреби.

Ці явища підкреслюють актуальність проблем і труднощів, з якими стикається молодь та їхній вплив на ментальне здоров'я.

Потреби молодих людей

Молодь чітко розуміє, що зараз може її підсилити. Вона готова відверто говорити про власні бажання та потреби й хоче бути почутою. Учасни(ці)ки говорили про те, що вони особисто готові долучатись до змінотворення у власних громадах, але потребують

більш системної та вагомої підтримки від впливовіших інституцій. Молоді україн(ки)ці акцентували переважно на тих змінах, які можуть безпосередньо вплинути на їх власні життя й вирішити найгостріші проблеми їх близького оточення.

Зміни, на яких акцентувала молодь під час глибинних діалогів:

- **Безбар'єрна інфраструктура.**

  Молоді люди, зокрема ті, що мають інвалідність, потребують адаптованого середовища. Це забезпечувало б їм можливість безперешкодного доступу до освіти, роботи, транспорту та громадських просторів. Ця потреба включає не тільки фізичні зміни в інфраструктурі, але й розробку рішень, які підвищують автономію і самостійність молодіжних осередків.

- **Зміни політичної системи.**

  Прозорість ухвалення рішень, демократія та ефективна протидія корупції — ключові вимоги молоді до уряду. "...щоб зараз були зміни, в першу чергу потрібно, щоб ради залишилися без впливу офіса президента". Молодь прагне бачити справедливу політичну систему, яка відкрита для громадського контролю і дає кожному можливість впливати на державне управління.

- **Простір для діалогу.**

  Для збереження соціальної стабільності і розвитку дуже важливо створювати безпечні простори для діалогу молоді з різним життєвим досвідом. Це допоможе мінімізувати конфлікти, засновані на непорозуміннях або стереотипах.

- **Емоційне благополуччя.**

  Ментальне здоров'я та психологічна підтримка залишаються вкрай важливими для молоді, яка переживає стрес від зовнішніх та внутрішніх криз. Доступна психологічна допомога від кваліфікованих фахів(чинь)ців є дуже важливою для молодих україн(ок)ців.

- **Активізм та громадська участь.**

  Нові можливості для громадської участі і підтримка молодіжного активізму дозволяють молодим людям формувати

майбутнє їх громад та України. Молодь визнає, що спільноті потрібен новий підхід щодо залучення молодих людей до політичних процесів, громадських ініціатив та волонтерської діяльності. Ті методи, що існують зараз, не працюють. Дуже важливо, щоб молодь підтримували й мотивували до участі, а не змушували у школах, університетах та міських адміністраціях.

Фінансові можливості.

Молоді люди часто відзначали, що мають фінансові труднощі. Вони б хотіли мати більше можливостей для працевлаштування й отримання знань з фінансової грамотності. Для тих, хто зараз займається активною волонтерською \ громадською діяльністю також є потреба у додатковій фінансовій підтримці – індивідуальних стипендіях чи грантах, адже їх суспільне життя забирає дуже багато часу й інших ресурсів.

Збереження пам'яті регіонів.

Молодь висловлює потребу в збереженні культурної та історичної спадщини регіонів, особливо тих, що перебувають чи перебували під окупацією. Це включає документування історії, збереження мови, традицій, і культурних пам'яток. Захист цих цінностей має важливе значення для ідентичності та самосвідомості молоді. "Навіть про Суми, скільки в нас всього є, а я багато чого не знала. Хоча нам повинні були про це розповідати. Про історію росії я багато чого знаю... а от про своє місто ні"

Міжкультурний обмін.

Молоді люди в Україні цінують можливості для обміну досвідом, які сприяють глибшому розумінню глобальних контекстів і культур. Навчальні візити і волонтерства, співпраця з міжнародними організаціями, участь в міжнародних проектах та фестивалях розширюють світогляд молоді та допомагають отримати досвід, необхідний для якісної розбудови українського суспільства.

Системи мотивації для молоді.

Важливо створити умови, які б спонукали молодь розвиватися в Україні. Це стосується і тих, хто зараз проживає

в Україні, і тих, хто обдумує повернення на Батьківщину з за кордону. Створення сприятливих умов для запуску власного бізнесу, доступ до якісної освіти, гранти та гарантії безпеки є вкрай важливими умовами для розвитку молоді.

Нові освітні можливості.

Знання англійської мови відіграє ключову роль у сучасному світі, відкриваючи молоді людям двері до міжнародних можливостей, освіти та кар'єри. Молоді люди хотіли б мати більше інструментів для опанування нових мов. Також важливою є можливість обмінюватися досвідом з іншими, що допомагає молоді отримувати нові знання, ідеї та навички, що є надзвичайно важливими для особистісного та професійного розвитку.

Інклюзія та взаємоповага.

Створення умов, за яких кожен і кожна може відчувати себе цінною частиною суспільства, є фундаментальною потребою. Це стосується боротьби з дискримінацією і підтримки різноманітності в усіх аспектах суспільного та політичного життя.

Кількісне дослідження

Ключові висновки

На третьому році повномасштабної війни, молодь України стикається з різними проблемами, включаючи соціальні, економічні та психологічні виклики, від стресу через невизначеність майбутнього, до депресії та низької якості життя. **Більше половини молоді в Україні мають низький рівень якості життя (за шкалою WOOЗ-5**), **з близько 31% відчувають погане самопочуття, а 29% мають дуже низький рівень, що вказує на наявність депресивних симптомів.** Молодь віком від 18 до 25 років, молодь зі східних областей та маленьких міст, а також малозабезпечена молодь є основними групами з низькими показниками якості життя. **Основними факторами стресу для молоді в Україні є невизначеність майбутнього, занепокоєння за безпеку близьких, потенційна мобілізація, економічні проблеми та розлука з родичами, друзями.**

43% опитаних не знають, де знайти фаховому психосоціальну підтримку у разі потреби, що свідчить про дефіцит інформації. Головною проблемою у пошуку фахівця з психічного здоров'я **є нерозуміння, як обрати кваліфікованого спеціаліста,** що відзначає 40% молоді. Приблизно третина опитаних не мають достатньої інформації про психічне здоров'я або визнають свій власний брак знань на цю тему.

Більшість молодих людей не задоволені тими умовами життя в країні, які є - 28% опитаних вказали, що умови загалом погані, 39% - загалом задовільні. Позитивно умови життя в країні оцінюють 10% опитаних,. На рівні громад оцінки дещо кращі - дещо краще, 35% скоріше задоволені та 6% цілком задоволені. **Ключовою проблемою для задоволеності життям в громаді за оцінками молоді є питання перспектив, а саме - працевлаштування (50%), робочі можливості (39%), а також корупція (37%) та якість системи освіти (32%).**

Молодь вважає, що для забезпечення мирного суспільства необхідно реалізувати принципи рівності, доступності до послуг та рівної участі у суспільному житті. **Значна частина молоді вірить у свої сили та здатність створити для себе гарне життя, але має сумніви щодо можливості зробити внесок у суспільство.**

Серед ключових бар'єрів для молоді яка має мотивацію брати участь в житті громад, це фактори упередженого ставлення - несерйозне сприйняття ініціатив молоді іншими членами громади (38%) та страх осуду критики (32%). Третина молоді вказали на дефіцит знань, як реалізувати свої ідеї (32%), менше чверті вказали на дефіцит прикладу лідерства в громаді (21%).

Очікування та сподівання молоді є теж досить песимістичними. Соціальний оптимізм серед молоді низький: більшість не бачить перспектив покращення ситуації в країні, а лише 19% вважають, що ситуація буде покращуватися. Найбільш поширеними відчуттями серед молоді стосовно майбутнього України є надія (50%) та тривога (43%), позитивні очікування слабо підтримуються іншими позитивними маркерами.

Більше половини молодих українців (64%) підтримують вступ України до Європейського союзу, проте третина (31%) сумнівається у цьому кроці. Серед тих, хто підтримують, переважають хлопці, молодь з центральних та північних областей, а також ті, хто має вищий рівень достатку. **Ставлення до Євроінтеграції також корелює з досвідом відвідування / не**

відвідування країн ЄС. Так, молодь, хто не відвідували країни ЄС або відвідували країни як туристи чи отримували захист від війни позитивно ставляться до Євроінтеграції. Молодь, хто їздили в гості до родичів, знайомих в країнах ЄС, чи їздили на сезонні роботи мають сумніви щодо Євроінтеграції, та молодь, хто працювали на сезонних роботах, сприймають Євроінтеграції. негативно.

Головні переживання молоді стосовно євроінтеграції - це невпевненість та відчуття непотрібності в Європейському союзі, особливо виражені серед молоді зі східних областей. **Головними очікуваннями від євроінтеграції для молоді є покращення рівня життя (48%)**, можливості для самореалізації (25%) та покращення правової системи в Україні (23%), а також підвищення заробітної плати (23%) та якості освіти (20%).

Тож, важливо працювати з молоддю, щодо їх психосоціального здоров'я, можливостей самореалізації, включеності в громадську активність та можливостей формування свого майбутнього в Україні, оскільки вони є майбутнім суспільства, а їхні проблеми, потреби та мотивація визначатимуть напрямок розвитку країни. Шляхи вирішення цих проблем включають надання доступу до освіти, підтримки у здійсненні громадянських, кар'єрних та особистісних амбіцій, а також психологічної та соціальної підтримки для збереження їхнього фізичного та ментального здоров'я. Робота з молоддю сприяє створенню стійкого, гармонійного та процвітаючого суспільства а також сприяє консолідації суспільства.

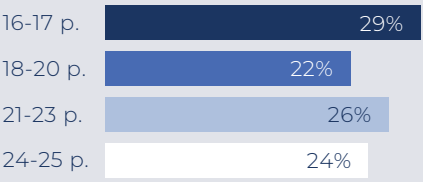

Соціально-демографічний профіль учасників дослідження

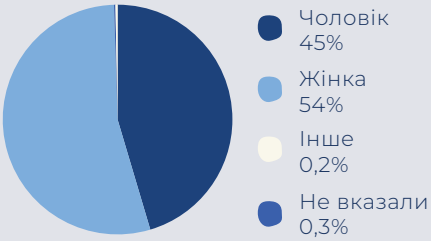
Нижче наведено профіль учасників кількісного етапу дослідження.

Всього опитано 1244 респонденти, віком 16-25 років. У вибірці дослідження рівномірно представлені стать - 54% це дівчата, 45% - хлопці, 0,3% відмовилися вказати, хто вони. **Також рівномірно представлені вікові групи, умовно їх можна розділити на 4 групи за циклом життя** - 1) школярі старшої школи (29%), студенти перших років навчання (22%), студенти випускних курсів (26%) та ті, хто за віком закінчили навчання та працевлаштовуються (24%). Рівномірно представлені області чотирьох макрорегіонів та різні типи поселенської структури, міська (65%), сільська (34%).

Вік

Гендер

Тип населеного пункту

Регіон

Статус

Серед учасників дослідження представлені внутрішньо переміщені особи (8%), ті, хто мали досвід переміщення всередині країни але вже повернулися додому (13%), мали досвід переміщення за кордон, вже повернулися додому (6%) та ті, хто залишилися вдома (73%) від початку повномасштабного вторгнення. Серед тих, хто залишалися вдома таких є ті, хто пережили окупацію/воєнні дії вдома (10%) та ті, хто живуть віддалено від лінії фронту (63%).

Приналежність до

Серед учасників дослідження є представники ЛГБТКІА+ (3% від опитаних), вагітні (2%) особи з інвалідністю (3%), представники ромської або іншої етнічної спільноти (1%). Частка респондентів, які представляють ці групи не дозволяє аналізувати їх окремо, їх відповіді проаналізовано разом з іншими респондентами.

Рівень достатку

За рівнем достатку, майже половина опитаних мають середній рівень - вистачає більше ніж на основні потреби (46%), третина мають рівень достатку нижче середнього (33%), кожен десятий мають недостатній рівень достатку - не вистачає, щоб покрити основні потреби (11%).

Сімейний стан (тільки для 18 років +)

Зайнятість

За статусом зайнятості дещо більше половини опитаних не працюють - 31% ще навчаються, 11% - тимчасово безробітні через втрату роботи, 7% тимчасово безробітні за власним бажанням, 3% перебувають в декретній відпустці, 1% у відпустці по догляду за особою з інвалідністю; дещо менше половини - **працюють.**

Освіта

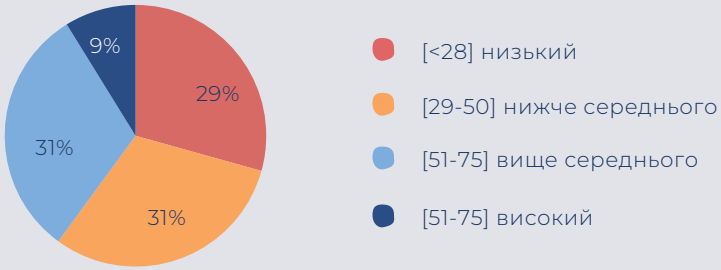

Психічне здоров›я та психосоціальна підтримка (MHPSS)

Під час кількісного дослідження було використано Індекс психологічного благополуччя ВООЗ-5.

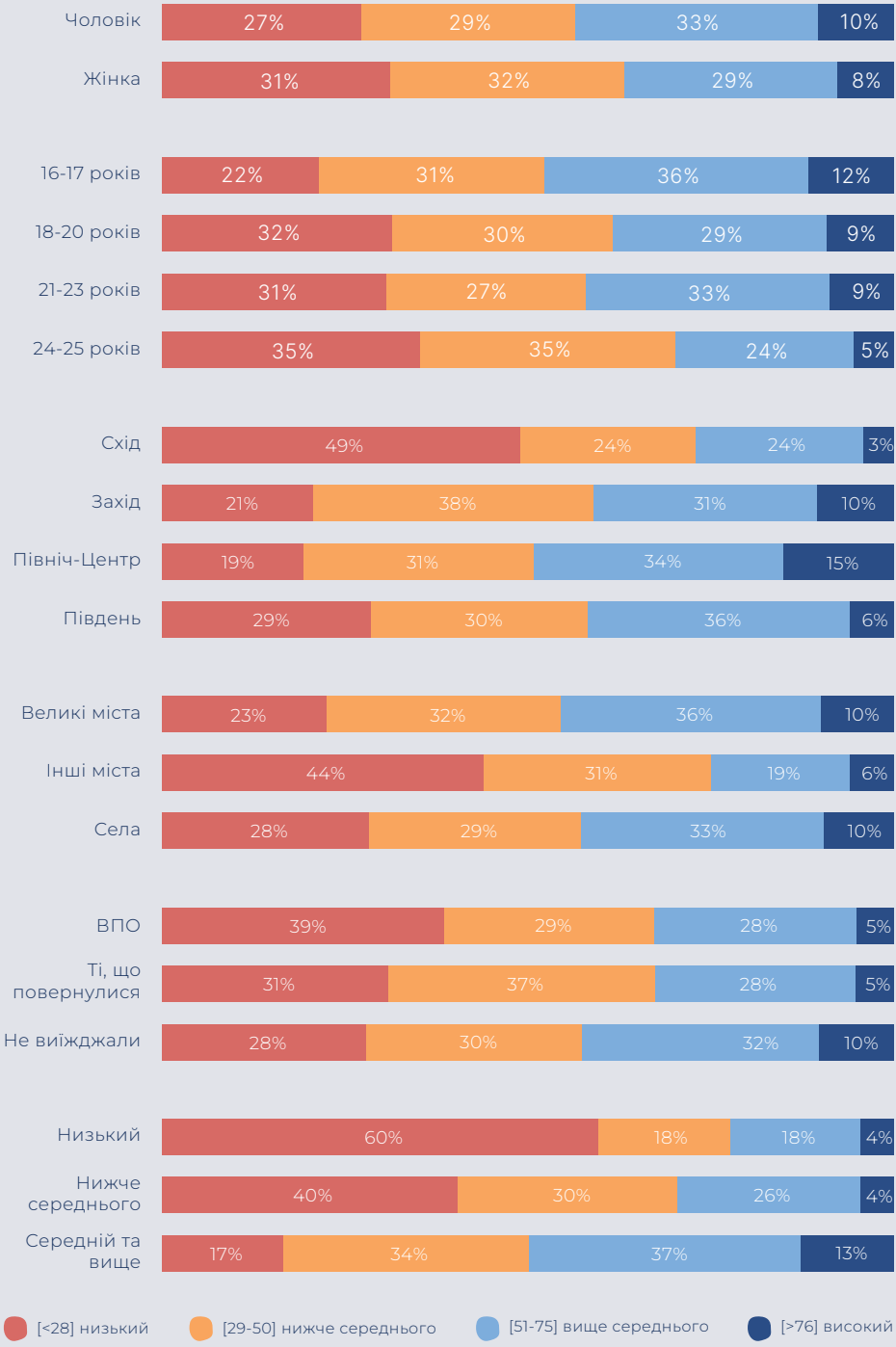
Результати показують, що загалом 31% опитаних молодих українців мають **низький рівень благополуччя та якості життя,** що свідчить про можливу наявність психологічних симптомів, включно з депресією (бал = 29 > 50), а 29% молоді **відчувають стрес з наявністю депресивних симптомів** (бал = 0 > 28). 31% респондентів повідомили про нормальну або задовільну якість життя (бал = 51 > 75), і лише 9% від загальної кількості респондентів повідомили, що якість їхнього життя є найкращою з можливого (бал = 76 > 100).

ВООЗ-5

На рівень психологічного благополуччя впливає стать, вік, регіон, досвід переселення та фінансова ситуація:

- респонденти молодшої вікової групи (16-17 років) мають кращі показники, ніж молодь 18-25 років);
- молодь областей східного та південного регіонів, а також з невеликих міст мають гірші показники, ніж жителі інших регіонів та великих (обласного значення)міст та сіл;
- за досвідом переміщення різниця не є статистично значимою;
- молодь з низьким рівнем достатку мають гірші показники індексу.

Чоловік
27%
29%
33%
10%
Жінка
31%
32%
29%
8%
16-17 років
22%
31%
36%
12%
18-20 років
32%
30%
29%
9%
21-23 років
31%
27%
33%
9%
24-25 років
35%
35%
24%
5%
Схід
49%
24%
24%
3%
Захід
21%
38%
31%
10%
Північ-Центр
19%
31%
34%
15%
Південь
29%
30%
36%
6%
Великі міста
23%
32%
36%
10%
Інші міста
44%
31%
19%
6%
Села
28%
29%
33%
10%
ВПО
39%
29%
28%
5%
Ті, що повернулися
31%
37%
28%
5%
Не виїжджали
28%
30%
32%
10%
Низький
60%
18%
18%
4%
Нижче середнього
40%
30%
26%
4%
Середній та вище
17%
34%
37%
13%
[<28] низький
[29-50] нижче середнього
[51-75] вище середнього
[>76] високий

Існує пряма залежність між оцінкою та віком і доходом: чим старший вік молоді і нижчий дохід, тим нижча оцінка благополуччя.

Найбільш вираженим джерелом стресу для молоді є невпевненість у майбутньому, складність щось планувати (50%). Невпевненість у майбутньому дещо більше виражено для молоді з невеликих міст (58%), щодо інших соціально-демографічних факторів, то відмінностей немає - для всіх є однаково найбільш ключовим джерелом (див. Таблиця: Основні джерела хвилювань, стресів для молоді: стать, вік, досвід переміщення).

Основні джерела хвилювань, стресів

Другим стресовим фактором за поширеністю, є переживання за безпеку рідних та друзів цивільних (36%). Безпека членів сім'ї (цивільних) частіше є джерелом хвилювань для молоді східних та південних областей.

Переживання за безпеку близьких, які служать в Збройних Силах України зазначають 28% молодих українців, дещо більш характерно для великих міст.

Можлива мобілізація респондентів чи членів сім'ї є джерелом стресу для майже третини молоді (27%). Можлива мобілізація частіше є джерелом стресу для молоді 24-25 років, та для молоді з областей заходу країни.

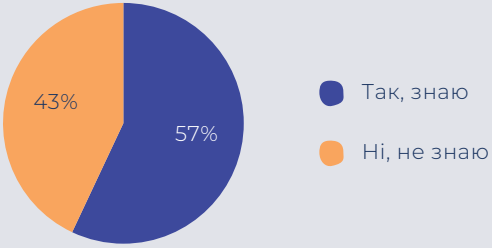
Можна виокремити "свої" джерела стресу для кожної з досліджуваних вікових груп (див. Таблиця: Основні джерела хвилювань, стресів для молоді: стать, вік, досвід переміщення):

- для школярів це екзамени (випускні, вступні);
- для студентів перших років навчання - економічні труднощі, відсутність "живого" спілкування;
- і для вікових груп, що відповідають останнім курсам навчання - пошуку першої роботи, більш виражено переживання за економічні труднощі;
- за досвідом переміщення теж є специфіка важливості певних джерел хвилювань. Так ВПО частіше за інших вказували на розлуку з близькими, відсутність "живого" спілкування, страту майна, відсутність доступу до задоволення основних потреб та складнощі з інтеграцією.

При цьому дещо менше половини опитаних (43%) вказали, що не знають, де знайти фахівця з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, якщо з'явиться потреба термінового звернення. Тут частіше молодь областей південного регіону, та молодь з достатком нижче середнього.

Знають як знайти фахівця 57% молоді. Дівчата дещо краще ніж хлопці знають як знайти фахівця (63% та 50%), а також краще обізнана молодь середнього та вище рівня достатку (60%).

Пошук фахівця з психічного здоров`я/ психосоціальної підтримки

Ключова проблема пошуку фахівця - нерозуміння, як обрати кваліфікованого спеціаліста, зазначають 40% молоді. Третина респондентів зазначає, що не мають інформації з цього приводу (35%) або констатують власний брак знань (28%) про психічне здоров'я в цілому. Кожен четвертий скаржиться, що немає безкоштовних послуг психосоціальної підтримки, а 11% вказують на труднощі доступу до таких послуг/відсутність мобільності.

Труднощі пошуку фахівця з психічного здоров`я/психосоціальної підтримки

Проблематика пошуку фахівця має специфіку за регіонами та типом поселенської структури (див.Таблиця: Труднощі пошуку фахівця з психічного здоров'я /психосоціальної підтримки):

- не розуміють як обрати кваліфікованого спеціаліста частіше молодь з західних областей та великих міст;

- молодь з південних, північних та центральних областей частіше ніж інші вказували на відсутність інформації;
- на відсутність безкоштовних послуг дещо частіше вказували молодь з південних областей та великих міст;
- молодь з областей сходу частіше вказували на відсутність мобільності, труднощі доступу до послуги;
- труднощі доступу також частіше вказували молодь з невеликих міст.

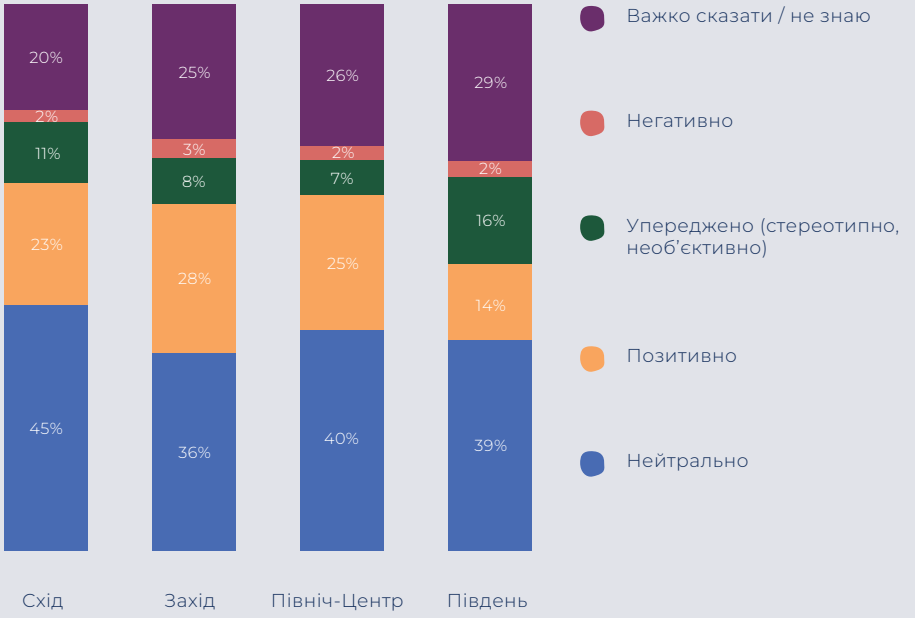
Ми також запитали у молоді щодо стигматизації в їхньому оточенні тих, хто звертається за психологічною, психосоціальною підтримкою. **Більш ніж половина молодих українців вважають, що люди, які звертаються за психосоціальними послугами, сприймаються суспільством нейтрально (40%) або позитивно (22%).**

Тільки 2% зазначають наявність негативного ставлення та 10% упередженого ставлення. Однак майже чверть респондентів, не дали відповідь, можна зробити припущення, що для цих респондентів можуть існувати приховані стереотипи та упередження.

Сприйняття тих, хто звертається за психологічною, психосоціальною підтримкою

Упереджене ставлення до тих, хто звертається за підтримкою. дещо більше важно в областях півдня країни. А позитивне ставлення в областях заходу, півночі та центру країни.

Ідентичність

Ідентифікування себе з певним територіальним простором свідчить про пріоритетність цього простору, і відповідно про певну поведінку, зусилля - на який рівень вони будуть спрямовані. **Отже, за результатами опитування серед молоді домінує громадянська ідентичність - більше половини вказали, що в першу чергу вважають себе громадянами України (66%). Однак порівняно високою є локальна ідентичність: 16% вважають себе в першу чергу мешканцями села, району чи міста, 5% - мешканцями регіону.**

До прикладу порівняння, то за даними щорічного опитування "Українське суспільство: моніторинг соціальних змін, Інституту соціології НАН України, (період - червень 2023, вибіркова

[1] https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/Maket_Ukr_suspilstvo_2023.pdf

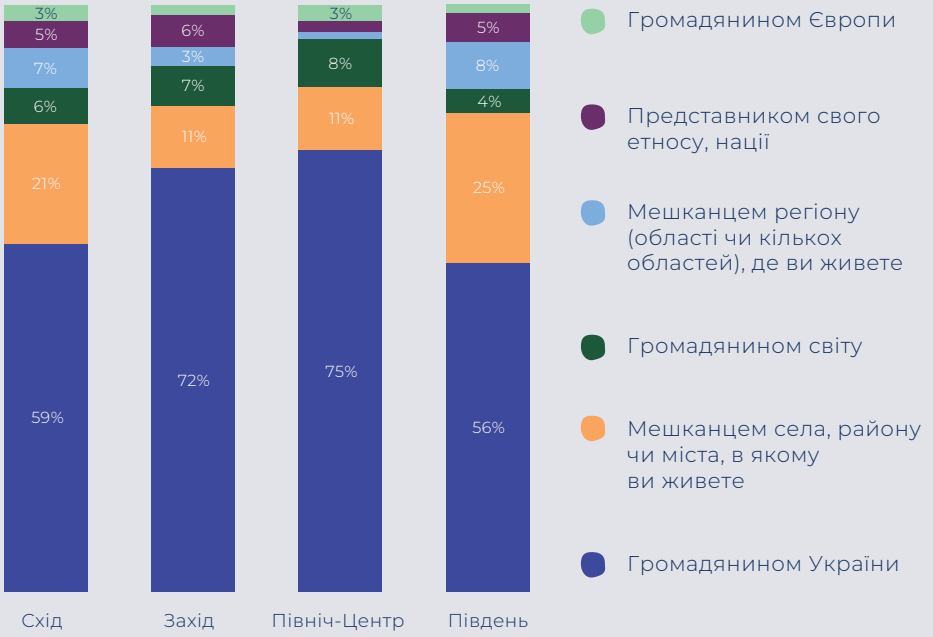
сукупність 1800 осіб, репрезентує **доросле населення України (віком від 18 років)), громадянську ідентичність обрали 79% опитаних, локальну - 10%.** Така різниця між переважно дорослим населенням та молоддю може свідчити про формування різних векторів ідентичностей у молоді, як наслідок ряду факторів ситуації широкомасштабної війни.

Однак молодь має дещо вищий рівень інтегрування в світову спільноту. Так 6:% опитаних вказали, що вважають себе громадянами світу (до порівняння з вказаним вище дослідженням, то серед населення 18-60 років, таких 3%).

За результатами дослідження на громадянську та локальну ідентичність найсильніший влив має регіональна структура. Так молодь з областей заходу, центру та півночі частіше обирали громадянську ідентичність, молодь з областей сходу та півдня - локальну ідентичність.

Ким Ви себе перш за все вважаєте?

З іншого боку, молодь переважно не бачить для себе можливостей бути включеними в суспільно політичне життя країни на різних рівнях, що свідчить про дефіцит можливостей громадянської активності для молоді або про низьку поінформованість про такі можливості:

- тільки 13% опитаних відчувають/дещо відчувають себе включеними в політичне життя країни, 14% - в політичне життя громади. Дещо частіше тут молодь з областей сходу;

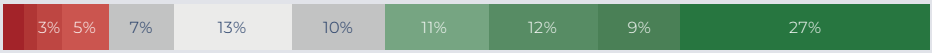
- 20% молоді відчувають/дещо відчувають себе включеними в суспільне, громадське життя країни, 24% - в суспільне, громадське життя громади.

Третина молоді бачить для себе можливості вільно висловлювати свої думки та майже половина позитивно оцінюють можливості самовираження в мистецтві:

- дещо краще молодь оцінює для себе можливості вільно висловлювати свої думки 39%, та самовиражатися в мистецтві - 48%.

Наскільки ви погоджуєтесь з наступними твердженнями

Я можу вільно висловлювати свої думки в мистецтві

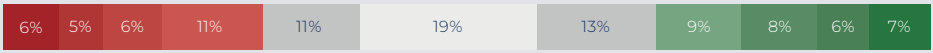
Я можу вільно висловлювати свої думки й побажання в суспільстві \соцмережах

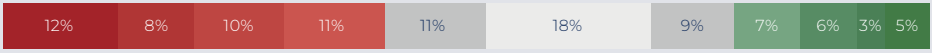
Я відчуваю себе включен(им\ою) в суспільне, громадське життя моєї громади

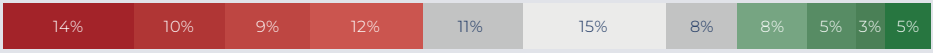
Я відчуваю себе включен(им\ою) в суспільне, громадське життя країни

Я відчуваю себе включен(им\ою) в політичне життя моєї громади

Я відчуваю себе включен(им\ою) в політичне життя країни

Оцінки соціального самопочуття є теж досить низьким, як і можливості бути включеними в суспільно-політичне життя країни. Так, тільки 37% молоді відчувають/скоріше відчувають, що їх сприймають такими, як вони є, і це найбільш високо оцінений індикатор з досліджуваних. Всі інші індикатори позитивно оцінили менше третини молоді:

- керувати своїм психічним благополуччям, особистими кризами та викликами можуть 27% молоді
- 25% молоді не відчувають самотності (самотніми відчувають себе 16%)
- 22% молоді вказали, що скоріше відчувають/відчувають позитивне самопочуття та психічний стан

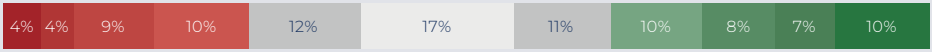
найскладніше з відчуттям включеності - 18% молоді, його відчувають та з відчуттям безпеки, тільки 10% молоді його відчувають.

Наскільки ви відчуваєте наступне

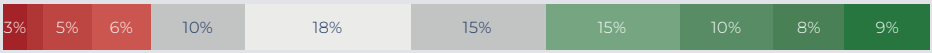
Відчуття, що вас приймають такими, якими ви є

Не відчуваю самотності

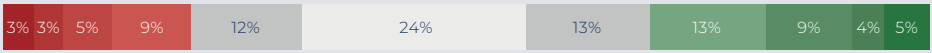
Відчуття, що я можу керувати своїм психічним благополуччям, особистими кризами та викликами

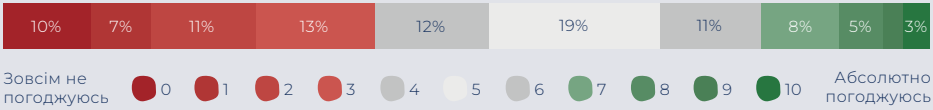
Відчуття позитивного самопочуття та психічного стану

Відчуття включеності

Відчуття безпеки та підтримки у вашій країні

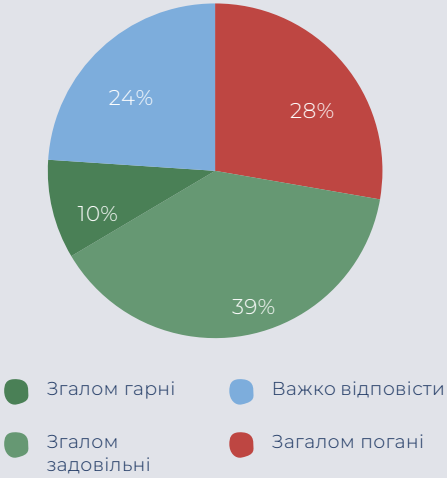

*В анкеті альтернатива сформульована як “Відчуття самотності”, для зручнішого сприйняття шкалу для цієї альтернативи перевернуто та додано “НЕ”

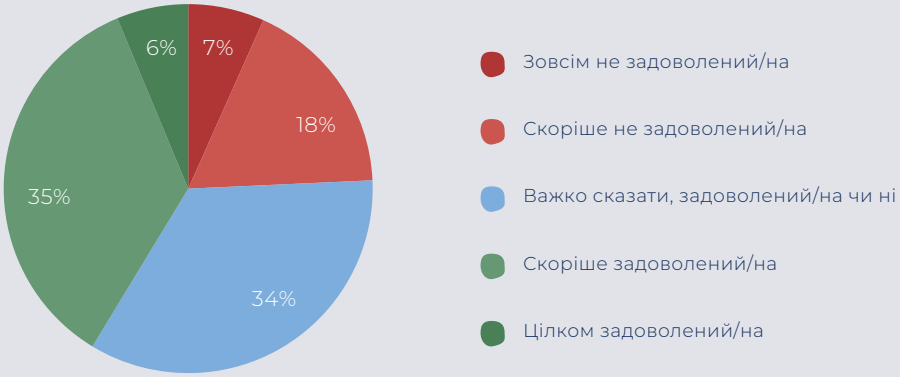
Проблеми молоді

Більшість молодих людей не задоволені тими умовами життя в країні: 28% опитаних вказали, що умови загалом погані, 39% - загалом задовільні. Позитивно умови життя в країні оцінюють 10% опитаних. На рівні громад оцінки дещо кращі - 35% скоріше задоволені та 6% цілком задоволені. Незадоволені умовами життя в країні та громаді частіше молодь, що є вразливою та соціально незахищеною - внутрішньо переміщені особи, та молодь з низьким рівнем достатку.

Оцінки умов життя в Україні для молодих людей (віком 16-25 р.)

Оцінка життя в громаді

Ключовою проблемою для задоволеності життям в громаді за оцінками молоді є питання перспектив, а саме - працевлаштування (50%), робочі можливості (39%), а також корупція (37%) та якість системи освіти (32%).

Актуальність проблем дещо залежить від соціально-демографічних характеристик (див Таблиця: Проблеми молоді на рівні громад), тож:

- для дівчат більш актуальними, ніж для хлопців є дефіцит психологічної підтримки, якість освіти та питання сексуальної освіти. Дівчата майже вдвічі частіше, ніж хлопці вказували, що є проблеми щодо сексуальної освіти (14% та 8% відповідно);
- школярі (16-17 років) частіше вказували на проблеми якості освіти та дискримінації, студенти випускних курсів та молодь 21-25 років частіше вказували на проблеми можливостей працевлаштування;
- молодь з західних областей частіше вказували на проблеми сексуальної освіти та дискримінації; зі східних на пробелми барєрної інфраструктури, північних та центральних на робочі можливості для молоді;
- молодь з обласних центрів частіше ніж менші поселенські структури вказують на проблему якості системи освіти та корупцію.

Проблеми молоді на рівні громад

Майже половина опитаних вказали, що у них немає мотивації (47%) якимось чином брати участь в житті їх громад. Ті хто не обрав цю альтернативу (53%), можуть вважатися мотивованими до діяльності на рівні громад.

Серед ключових бар'єрів для молоді яка має мотивацію, це фактори упередженого ставлення оточуючих - несерйозне сприйняття ініціатив молоді іншими членами громади (38%) та страх осуду критики (32%). **Третина молоді вказали на дефіцит знань, як реалізувати свої ідеї (32%), менше чверті вказали на дефіцит прикладу лідерства в громаді (21%).** Всі вказані бар'єри є однаковими для молоді з різних областей, типів поселенської структури, віку. Є чутливість тільки до гендеру: дівчата дещо частіше ніж хлопці бояться осуду / критики за свою ініціативність (див. Таблиця: Бар'єри участі молоді в житті громади).

Бар`єри участі молоді в житті громади

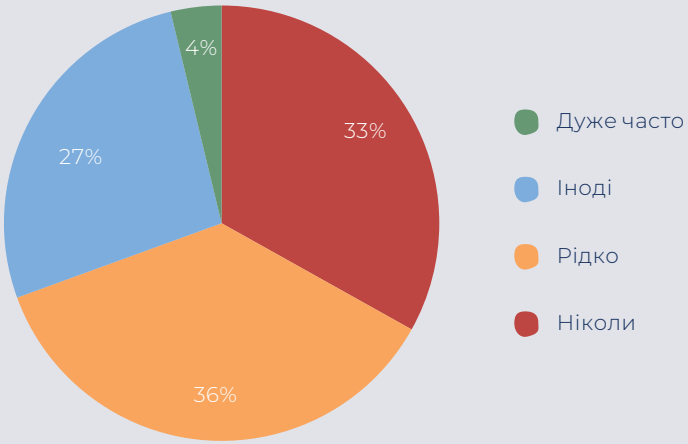
Конфлікти

Третина молоді вказали, що не мають досвіду конфліктів через свої цінності та уподобання (33%), 67% мають такий досвід, хоча б рідко. Частіше досвід конфліктів мають дівчата, внутрішньо-переміщені особи та молодь з недостатнім рівнем достатку. Найчастіше причинами конфліктів у молоді є питання війни (48%). Більш вираженою ця причина є для молоді зі східних областей, молоді з невеликих міст та сіл і ВПО.

Для третини молоді причиною конфліктів є питання мови (33%), частіше цю принину вказували дівчата, молодь зі східних та південних областей. **Для чверті молоді причиною конфліктів є проблема корупції (26%),** тут немає вираженої соціально-демографічної специфіки. **І четвертим конфліктним питанням є мобілізація чоловіків (21%),** з цієї причини конфлікти частіше мали хлопці та ВПО.

Менш частими причинами конфліктів є питання дискримінації по віку (12%), гендерна рівність (11%), ще рідше молодь мала конфлікти з приводу національної, етнічної приналежності (6%), приналежність до ЛГБТКІА+ спільноти (6%), мобілізації жінок (4%) та інвалідності (3%). Те. що ці питання рідше є причинами конфліктів з досвіду молоді, не свідчить про консенсус в суспільстві з цих питань.

Досвід конфліктів через цінності, думки, уподобання

Причини конфліктів

На думку молоді для забезпечення мирного суспільства, перш за все має бути реалізовано принцип рівності та доступності для всіх до послуг (46%) та принцип рівної участі в суспільному, політичному та культурному житті громади (34%). Також у майже половини молоді молоді актуалізовано запит на свободу вираження поглядів (42%). Тертина опитаних вказують на важливість наявності фізичних просторів для зустрічей молоді (31%) та чверть відмічають важливість культурної асиміляції (24%).

Забезпечення мирного суспільства у вашій громаді

Оцінки перспектив / майбутнього країни

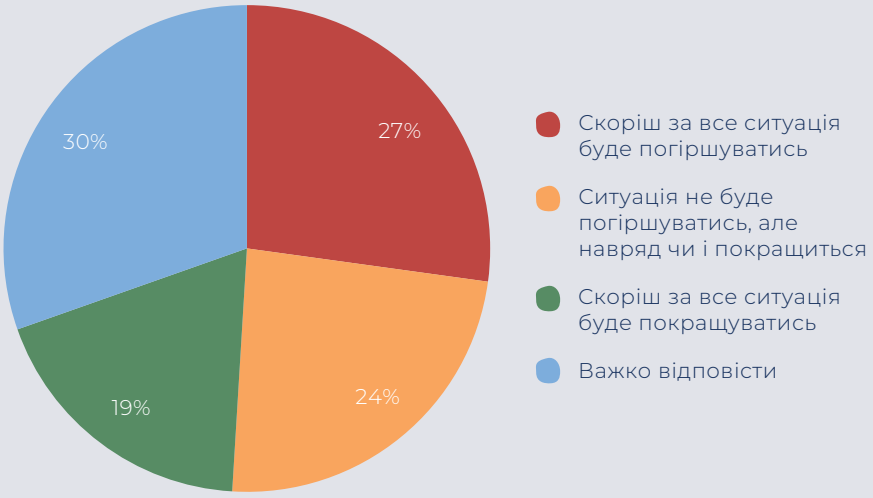
Рівень соціального оптимізму серед молоді, є досить низьким - половина молоді не бачать перспектив покращення ситуації:

- майже третина молоді вважають, що ситуація буде скоріш за все погіршуватися (27%), **дещо частіше молодь з областей центру, півночі та півдня країни, також молодь, що має недостатній рівень достатку;**
- чверть вважають, що ситуація не погіршиться, але навряд чи покращиться (24%). Ще третині молоді важко щось вказати про майбутнє України.

Тільки 19% молоді налаштована оптимістично щодо майбутнього України, вважають, що ситуація в країні скоріш за все буде покращуватися. Частіше тут молодь з областей заходу (24%), молодь з невеликих міст (26%).

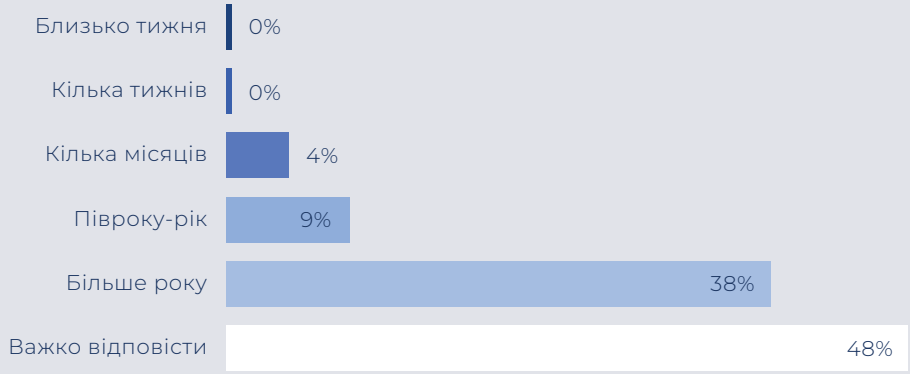
На оцінки майбутнього мають вплив регіональність, тип поселення та рівень достатку респондентів. За статтю, віком, досвідом переміщення значимих відмінностей не виявлено (див Таблиця: Що ви думаєте про майбутнє України?).

Що ви думаєте про майбутнє України?

Переважна більшість молоді не мають очікувань швидкого завершення війни. Майже половина опитаних не роблять оцінок тривалості війни (48%), більше третини очікують, що війна триватиме ще більше року (38%).

Оцінки тривалості війни

Ставлення молоді до майбутнього країни має наповнення очікуваннями та дещо негативними маркерами, є певна розгубленість однак без вираженого відчуття безвиході, песимізму.

Тож, ключовими відчуттями для оцінки сприйняття майбутнього

України серед молоді, виявилися надія (50%) та тривога (43%). Ці відчуття мають найбільшу і майже однакову частоту вибору, і це відчуття що репрезентують очікування. **Ці очікування є змішаними, без переважання позитивних чи негативних, однак позитивні очікування, що репрезентує надія - слабо підкріплюються іншими позитивними маркерами.**

Наступними, після надії та тривоги виокремилися негативні переживання - страх (28%), відчуття розгубленості (21%), що свідчить про невпевненість, сумніви. Порівняно низьким є відчуття інтересу (11%) до майбутнього України, а це про проактивність, потребу діяти, пізнавати.

Примітно, що оцінки власного майбутнього дещо схожі, як оцінки майбутнього України, однак тут є дещо більше підсилення позитивними маркерами - інтерес (24%), що свідчить про проактивність, потребу діяти, пізнавати та оптимізм (22%), що свідчить про певну налаштованість на позитивні перспективи.

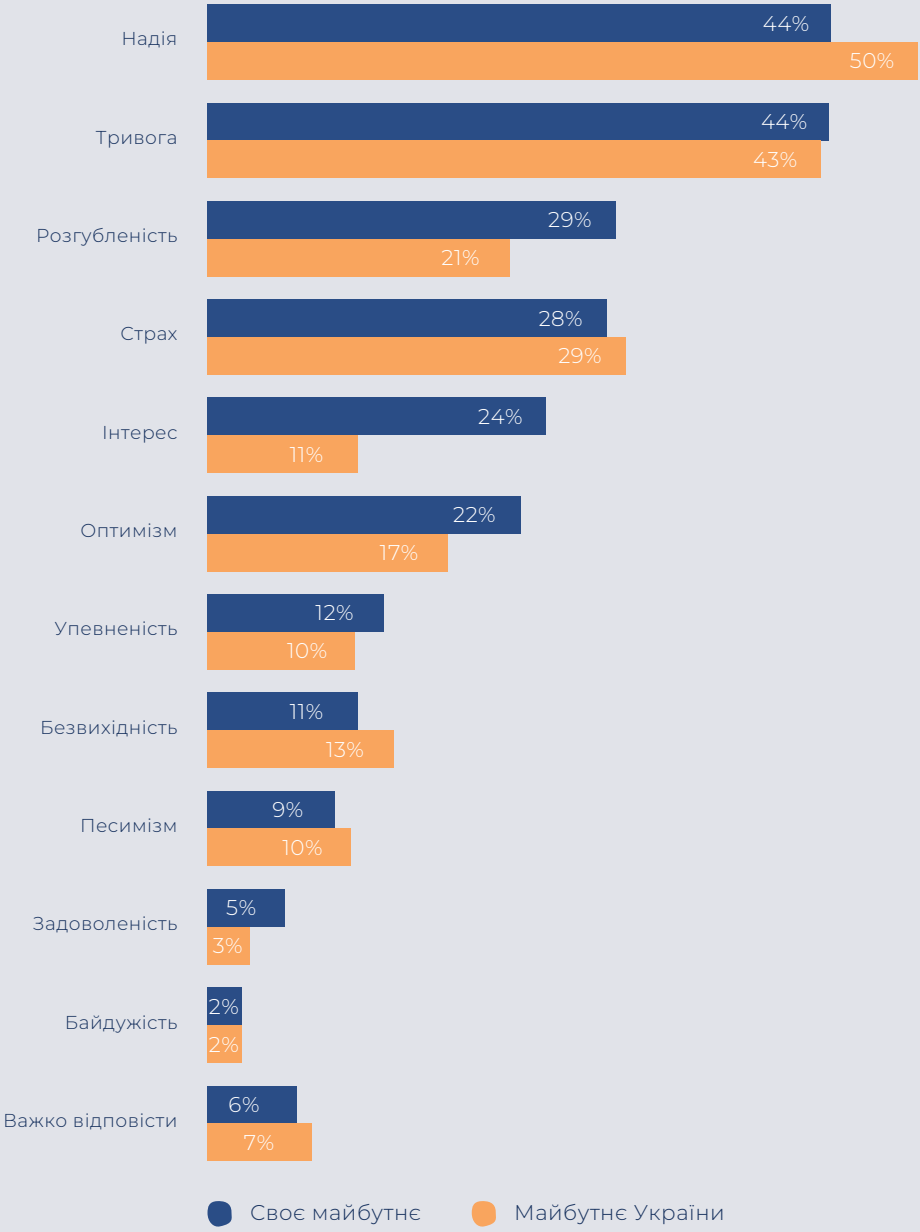
Загалом на оцінки майбутнього України найбільше впливають (див. Таблиця 10: Оцінки майбутнього України**):**

- **регіональна структура:** молодь з областей сходу країни мають більше надії в очікуваннях;
- **досвід переміщення:** ВПО та ті, хто повернулися частіше вказують на відчуття страху.

На оцінки свого майбутнього впливають (див. Таблиця: Оцінки власного майбутнього):

- **стать:** для жінок частішими є відчуття надії та розгубленості;
- **вік:** школярі (16-17 років) та студенти перших років навчання (18-20 років) мають дещо більше впевненості та інтересу до свого майбутнього, а молодь 21-23 років частіше відчувають тривогу;
- **рівень достатку:** молодь з недостатнім рівнем достатку частіше відчувають тривогу, страх та безвихідність, а молодь з середнім та вище рівнем достатку, частіше відчувають надію, оптимізм та упевненість щодо свого майбутнього.

Оцінки майбутнього

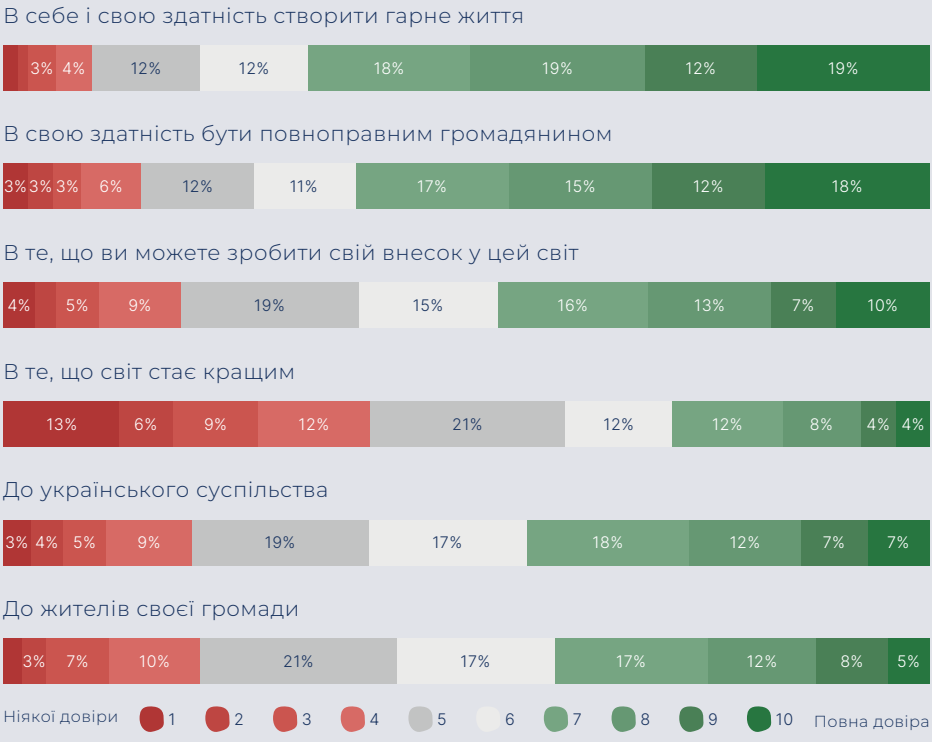

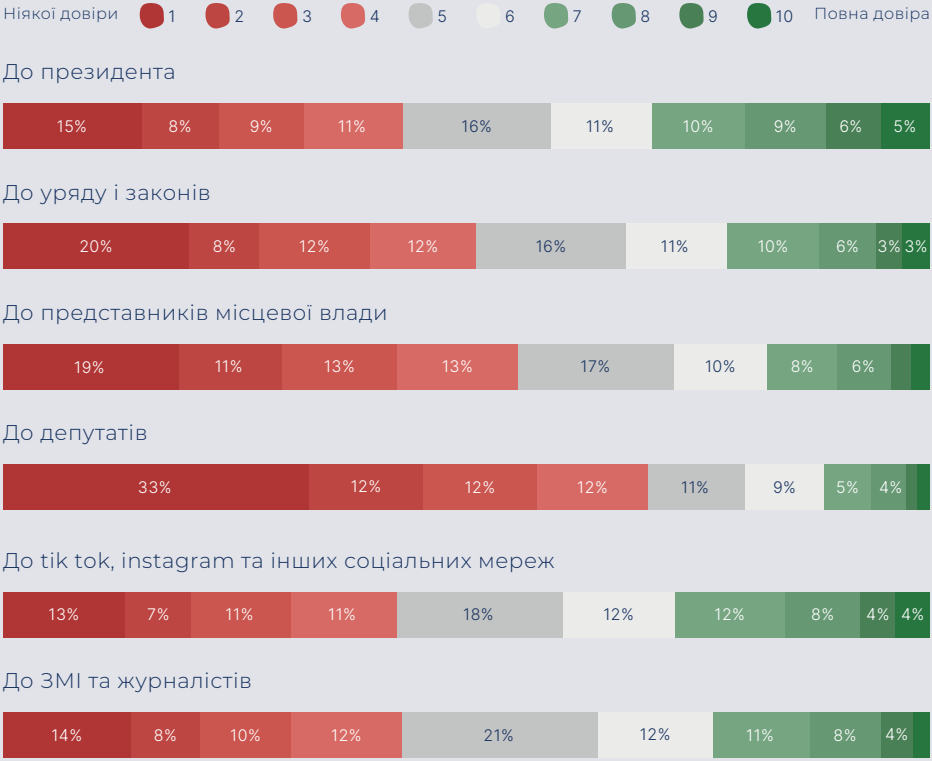
Молодь найбільше вірить в свої сили та здатність створити для себе гарне життя (50% скоріше вірять / вірять), однак дещо сумніваються, що можуть зробити свій внесок у цей світ (30% вірять, що можуть зробити внесок). Рівень оптимізму щодо світлого майбутнього є досить низьким - 16% скоріше вірять / вірять що світ стає кращим.

Найнижчий рівень довіри у молоді до політичних інституцій, тут більше третини тих, хто скоріше не довіряють / зовсім не довіряють президенту, уряду, представникам місцевої влади. Найбільший рівень недовіри (58%) до депутатів, власне до тих, кого обирають для представництва своїх інтересів, тільки 6% скоріше довіряють / довіряють.

Рівень довіри до ЗМІ є також порівняно низьким, тільки 13% молоді скоріше довіряють/ довіряють ЗМІ та журналістам, 16% - повідомленням в соціальних медіа.

Рівень довіри до інституцій оточення та в себе

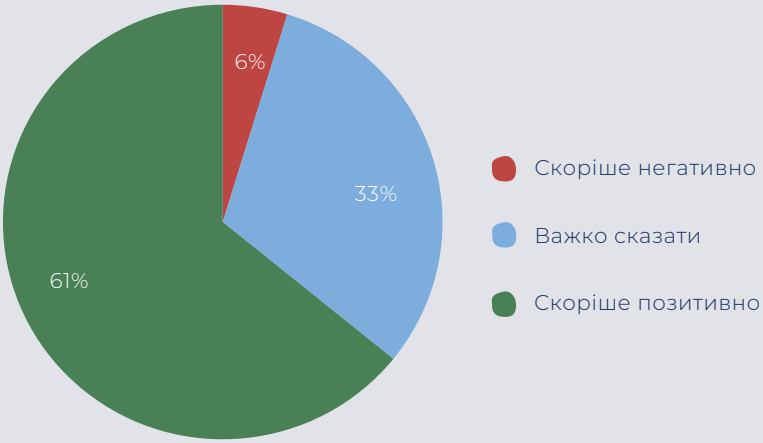
Ставлення до Євроінтеграції

Більше половини молодих людей підтримують вступ України до Європейського союзу (64%), третина - сумніваються (31%). Серед тих, хто підтримують вступ до ЄС частіше хлопці, молодь з областей центру та півночі, молодь, яка не мала досвіду переміщення від початку повномасштабного вторгнення та молодь з рівнем достатку середній і вище. Сумніваються частіше дівчата, молодь з невеликих міст та сіл, та молодь з нижче середнього рівнем достатку (див. Таблиця 12: Вступ України до Європейського Союзу)

Ставлення до Євроінтеграції також корелює з досвідом відвідування / не відвідування країн ЄС. Так, молодь, хто не відвідували країни ЄС або відвідували країни як туристи чи отримували захист від війни частіше позитивно ставляться до Євроінтеграції. Молодь, хто їздили в гості до родичів /знайомих

в країнах ЄС, чи їздили на сезонні роботи мають сумніви щодо Євроінтеграції, молодь, хто працювали на сезонних роботах частіше негативно сприймають Євроінтеграцію.

Вступ України до Європейського Союзу

Вступ України до Європейського Союзу

Досвід відвідування країн Європейського союзу

	Туризм, шопінг	В гості (до родичів, знайомих)	Отримали захист від війни	Сезонні роботи	Не відвідували ЄС
Скоріше негативно	7%	3%	4%	**12%**	3%
Важко сказати	23%	**38%**	26%	**45%**	33%
Скоріше позитивно	**70%**	59%	**70%**	44%	**64%**

Ключові переживання молоді, щодо Євроінтеграції це невідомість (30%), а також переживання, що в Євросоюзі ми нікому не потрібні (22%). Страх невідомості дещо вищий для молоді зі східних областей країни (див. Таблиця 13: Ключові переживання щодо Євроінтеграції)

Ключові переживання щодо Євроінтеграції

На ставлення, переживання молоді до Євроінтеграції, можуть мати вплив сприйняття підтримки міжнародною спільнотою. 37% молоді вказали, що відчувають гуманітарну підтримку України з боку міжнародної спільноти, 29% вказали, що відчувають оборонну підтримку, 9% - ідеологічну. **Однак, 30% молоді вважають, що підтримка має формальний характер, 23% вказали, що не відчувають ніякої підтримки.**

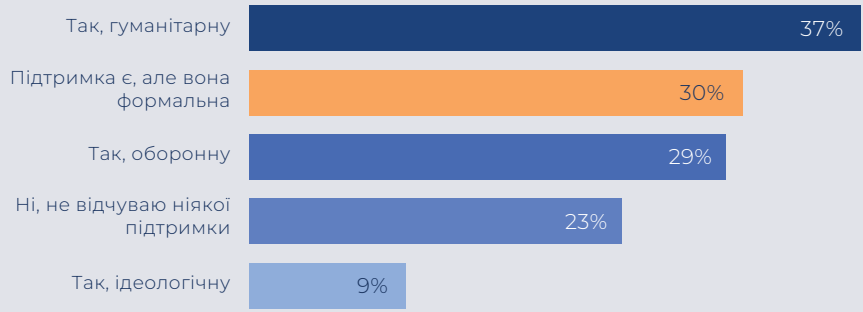
Відповіді на питання сприйняття підтримки мають специфіку за деякими соціально-демографічними ознаками, що може свідчити про різну актуалізацію цього питання для різних груп, нерівномірний розподіл підтримки або недостатність інформування (див. Таблиця 14: Сприйняття підтримки від міжнародної спільноти)

- Вказали, що відчувають гуманітарну підтримку дещо частіше молодь-ВПО, та молодь з південних областей. На

оборонну підтримку частіше вказали хлопці, молодь зі східних областей та молодь з великих міст.

- Не відчувають ніякої підтримки від міжнародної спільноти молодь з невеликих міст та сіл.

Сприйняття підтримки від міжнародної спільноти

Питання про ключові очікування є також показником про запити молоді, пріоритетність запитів. **Ключове очікування молоді від Євроінтеграції - вищий рівень життя, ніж вони мають зараз (48%), однак, ці очікування можуть бути досить абстрактними уявленнями і не опиратися на конкретні маркети.**

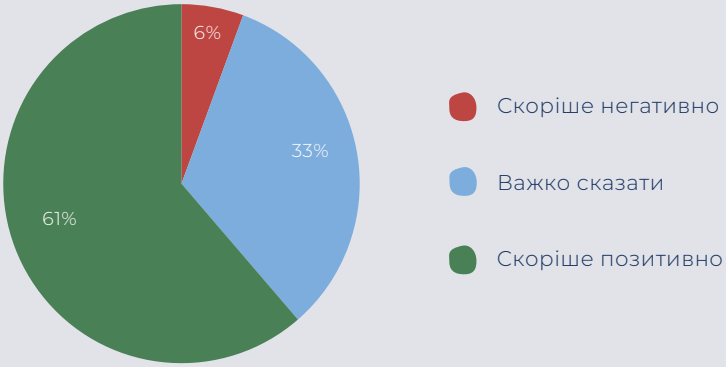
Чверть молоді очікують, що після вступу до Євросоюзу можуть бути кращі можливості для самореалізації (25%), майже чверть очікують на контроль і покращення правової системи України (23%) та можливість більш високої зарплатні (23%), для 20% важливими є покращення якості освіти. 14% молоді не мають жодних очікувань.

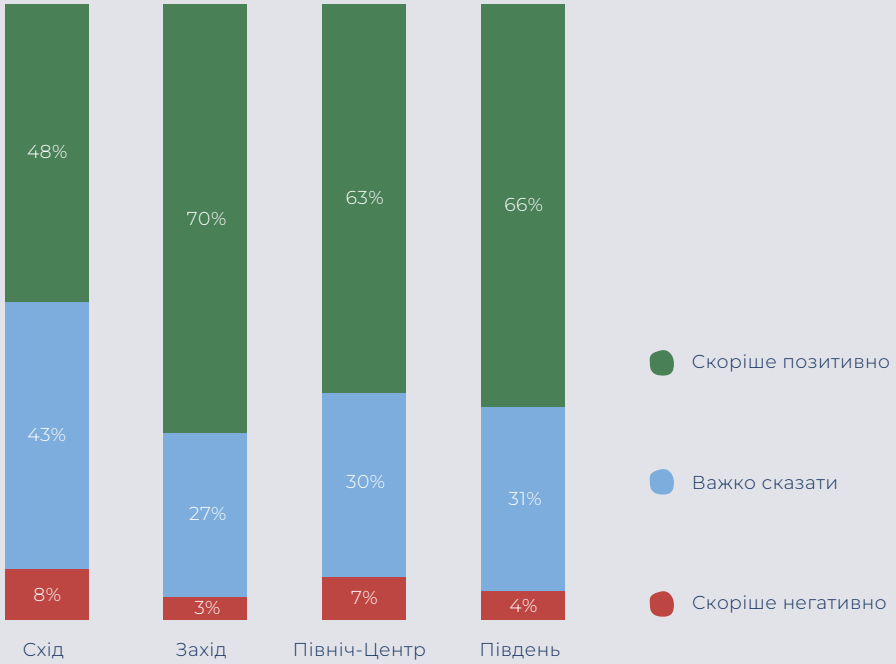
Ключові очікування щодо Євроінтеграції

Ставлення молоді до вступу України до НАТО є схожим як до інтеграції в Євросоюз: більше половини позитивно ставляться (61%), третина сумніваються (33%). Питання вступу до НАТО має більш виражену кореляцію за регіонами країни - серед жителів областей сходу значно менше тих, хто позитивно ставиться та більше тих, хто сумніваються. Інші соціально-демографічні чинники не мають значимого впливу на ставлення до НАТО.

Вступ України до НАТО

48%
43%
8%
70%
27%
3%
63%
30%
7%
66%
31%
4%
Схід
Захід
Північ-Центр
Південь
Скоріше позитивно
Важко сказати
Скоріше негативно

Додаток. Таблиці

Кольором - показники статистично значимо вищі ніж в інших групах.

Таблиця 1.1.: Основні джерела хвилювань, стресів для молоді: стать, вік, досвід переміщення

Q. Вкажіть основні джерела хвилювань, стресів для вас останнім часом?

	Чоловік	Жінка	16-17 років	18-20 років	21-23 років	24-25 років	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали
Невпевненість у майбутньому	46%	53%	45%	50%	53%	52%	57%	49%	50%
Безпека членів сім'ї (цивільних)	36%	37%	31%	32%	40%	41%	33%	37%	36%
Безпека членів сім'ї / родичів / друзів, які зараз в ЗСУ	25%	31%	23%	27%	31%	32%	23%	32%	28%
Можлива мобілізація мене чи членів сім'ї	29%	25%	19%	26%	27%	**36%**	30%	22%	28%
Зменшення /втрата доходу / економічні труднощі	24%	27%	15%	**25%**	**30%**	**34%**	49%	**22%**	24%
Розлука з близькими	18%	**27%**	21%	26%	22%	22%	**35%**	**30%**	20%
Екзамени (випускні, вступна кампанія)	20%	20%	**38%**	24%	14%	2%	27%	19%	20%
Відсутність "живого" спілкування	14%	17%	17%	**20%**	14%	12%	**31%**	**18%**	13%
Втрата близьких	13%	13%	13%	15%	11%	12%	7%	**17%**	13%
Непорозуміння з родичами / друзями щодо війни	8%	**13%**	11%	13%	11%	9%	12%	13%	10%
Втрата майна / переміщення	10%	6%	7%	7%	8%	9%	**27%**	**10%**	5%
Відсутність доступу до задоволення основних потреб	5%	**8%**	6%	7%	5%	8%	**18%**	8%	5%
Складнощі з інтеграцією в новому місці	4%	5%	3%	5%	4%	5%	**25%**	**7%**	2%
Складність догляду за членами сім'ї	3%	5%	3%	4%	4%	6%	8%	4%	4%
Інше	2%	1%	2%	2%	1%	1%	4%	0%	1%

Таблиця 1.2.: Основні джерела хвилювань, стресів для молоді: регіон, тип поселення

Q. Вкажіть основні джерела хвилювань, стресів для вас останнім часом?

	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села
Невпевненість у майбутньому	47%	49%	50%	52%	**58%**	44%	42%
Безпека членів сім'ї (цивільних)	**48%**	26%	28%	**44%**	**43%**	34%	29%
Безпека членів сім'ї / родичів / друзів, які зараз в ЗСУ	25%	31%	32%	24%	**33%**	28%	23%
Можлива мобілізація мене чи членів сім'ї	24%	**35%**	24%	23%	29%	26%	24%
Зменшення /втрата доходу / економічні труднощі	23%	24%	26%	28%	**30%**	21%	21%
Розлука з близькими	24%	24%	17%	25%	21%	24%	23%
Екзамени (випускні, вступна кампанія)	16%	23%	21%	20%	18%	21%	22%
Відсутність "живого" спілкування	14%	**18%**	10%	**19%**	14%	16%	16%
Втрата близьких	13%	17%	11%	12%	12%	16%	13%
Непорозуміння з родичами / друзями щодо війни	**14%**	11%	7%	11%	10%	**16%**	8%
Втрата майна / переміщення	**15%**	5%	5%	6%	8%	5%	9%
Відсутність доступу до задоволення основних потреб	5%	6%	6%	8%	7%	6%	6%
Складнощі з інтеграцією в новому місці	**7%**	3%	2%	3%	4%	1%	5%
Складність догляду за членами сім'ї	**5%**	5%	2%	**6%**	5%	5%	3%
Інше	1%	1%	2%	2%	2%	1%	1%

Таблиця 2: Труднощі пошуку фахівця з психічного здоров'я /психосоціальної підтримки

Q. Які труднощі пошуку фахівця з психічного здоров'я/ психосоціальної підтримки?

	Чоловік	Жінка	років 16-17	років 18-20	років 21-23	років 24-25	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села
Нерозуміння як обрати кваліфікованого спеціаліста	34%	**45%**	38%	39%	46%	39%	34%	**45%**	39%	44%	**51%**	35%	30%
Відсутня інформація	**39%**	31%	38%	37%	34%	30%	31%	28%	**39%**	**41%**	30%	32%	42%
Брак знань про психічне здоров'я в цілому	28%	28%	24%	29%	28%	31%	28%	28%	31%	23%	31%	26%	24%
Немає безкоштовних послуг	24%	30%	26%	29%	27%	28%	25%	30%	21%	**36%**	**31%**	29%	23%
Відсутність мобільності/ Труднощі доступу до послуги	10%	12%	12%	10%	10%	11%	**19%**	9%	8%	9%	8%	**18%**	10%
Інше	3%	2%	3%	1%	3%	2%	1%	2%	3%	3%	2%	2%	2%

Таблиця 3: Оцінки умов життя в Україні для молодих людей (віком 16-25 років)

Q. Якими, на ваш погляд, є умови життя в Україні для молодих людей (віком 16-25 років)?

	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище
Загалом погані	26%	27%	30%	25%	28%	31%	**41%**	28%	26%	**48%**	**32%**	21%
Загалом задовільні	33%	40%	39%	**46%**	**40%**	29%	28%	38%	**40%**	26%	34%	**44%**
Загалом гарні	**16%**	**11%**	5%	10%	11%	8%	6%	10%	10%	3%	7%	**12%**
Важко відповісти	25%	22%	26%	19%	21%	32%	26%	24%	24%	24%	27%	22%

Таблиця 4: Оцінка життя в громаді

Q. Якою мірою ви задоволені життям у вашому населеному пункті?

	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище
Зовсім не задоволений/на	7%	5%	6%	8%	4%	5%	11%	**14%**	5%	6%	**19%**	**9%**	3%
Скоріше не задоволений/на	**23%**	11%	18%	19%	15%	20%	20%	17%	22%	17%	20%	**26%**	12%
Важко сказати, задоволений/на чи ні	35%	33%	33%	35%	32%	**41%**	33%	41%	37%	33%	37%	**41%**	30%
Скоріше задоволений/на	33%	41%	34%	33%	**44%**	29%	28%	21%	32%	38%	19%	21%	**47%**
Цілком задоволений/на	3%	**9%**	**8%**	5%	6%	4%	8%	8%	4%	7%	4%	4%	**8%**

Таблиця 5: Проблеми молоді на рівні громад

Q. З якими проблемами стикається молодь у вашій громаді?

	Чоловік	Жінка	років 16-17	років 18-20	років 21-23	років 24-25	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села
Працевлаштування	49%	52%	41%	50%	**55%**	**58%**	49%	45%	53%	55%	47%	49%	55%
Робочі можливості молоді	36%	41%	32%	40%	**45%**	37%	34%	34%	**46%**	39%	39%	37%	39%
Корупція	39%	35%	31%	39%	39%	38%	33%	38%	34%	42%	**47%**	32%	27%
Якість системи освіти	27%	**36%**	**37%**	34%	31%	25%	32%	34%	27%	36%	**41%**	24%	26%
Низька соціальна залученість	20%	24%	20%	25%	21%	24%	21%	26%	21%	22%	20%	27%	21%
Не вистачає психологічної підтримки молоді	13%	**22%**	18%	19%	17%	19%	23%	18%	15%	16%	19%	22%	15%
Відсутність профорієнтації	16%	20%	16%	21%	18%	18%	17%	16%	21%	20%	21%	15%	16%
Сексуальна освіта	8%	**14%**	13%	13%	11%	9%	8%	**17%**	10%	11%	14%	12%	8%
Дискримінації	9%	10%	**13%**	12%	7%	7%	5%	**14%**	9%	10%	10%	11%	8%
Бар'єрна інфраструктура	10%	9%	**13%**	8%	9%	6%	**15%**	6%	8%	8%	10%	6%	10%
Немає проблем	7%	5%	8%	7%	4%	6%	5%	7%	7%	5%	5%	6%	8%

Таблиця 6: Бар'єри участі молоді в житті громади

Q. Які є бар'єри для участі молоді в житті громади?

	Чоловік	Жінка	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище	Великі міста	Інші міста	Села
Відсутність мотивації	46%	48%	47%	46%	47%	49%	39%	47%	49%	51%	43%	45%
Несерйозне сприйняття ініціатив молоді	37%	39%	34%	38%	39%	40%	32%	36%	41%	40%	34%	38%
Страх осуду/ критики	28%	**35%**	28%	34%	33%	32%	36%	25%	35%	32%	35%	29%
Відсутність обізнаності молоді в механізмах реалізації їх ідей	30%	33%	28%	28%	34%	36%	29%	33%	32%	35%	26%	30%
Брак часу	23%	21%	19%	29%	20%	19%	9%	**23%**	**23%**	25%	19%	20%

Таблиця 7: Досвід конфліктів через цінності, думки, уподобання

Q. Чи стикалися ви з конфліктами через те, хто ви є, ваші цінності, думки, уподобання?

	Чоловік	Жінка	Схід	Захід	Північний центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище
Ніколи	**37%**	30%	26%	33%	**42%**	32%	36%	27%	34%	20%	28%	**36%**	18%	**34%**	**36%**
Рідко	37%	35%	**42%**	31%	29%	**45%**	38%	32%	37%	**48%**	39%	35%	34%	37%	37%
Іноді	21%	**32%**	29%	30%	26%	21%	23%	**35%**	24%	30%	28%	26%	**40%**	25%	25%
Дуже часто	5%	3%	3%	6%	3%	3%	2%	5%	5%	3%	6%	3%	**8%**	4%	3%

Таблиця 8: Причини конфліктів

Q. З якими проблемами пов'язані ці конфлікти найчастіше?

	Чоловік	Жінка	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали
Війна	45%	51%	**59%**	46%	42%	44%	42%	**55%**	**51%**	**62%**	55%	45%
Мова	27%	**38%**	**38%**	27%	26%	**41%**	36%	30%	31%	40%	34%	32%
Корупція	29%	25%	27%	30%	24%	24%	27%	28%	26%	23%	25%	27%
Мобілізація чоловіків	**26%**	16%	19%	24%	21%	19%	20%	23%	19%	**30%**	17%	20%
Дискримінація по віку	11%	13%	7%	14%	13%	14%	14%	11%	9%	8%	13%	12%
Гендерна нерівність	6%	**15%**	7%	14%	11%	9%	12%	10%	10%	7%	15%	10%
Національність, приналежність до етнічних груп	6%	6%	4%	7%	5%	6%	6%	7%	5%	6%	6%	6%
+ЛГБТКІА	5%	5%	3%	7%	4%	9%	7%	4%	5%	6%	6%	6%
Мобілізація жінок	3%	5%	4%	4%	4%	4%	4%	3%	4%	1%	5%	4%
Інвалідність	3%	2%	1%	**6%**	3%	2%	2%	4%	3%	2%	1%	3%
Інше	9%	7%	6%	5%	11%	9%	**10%**	4%	7%	6%	6%	8%

Таблиця 9: Що ви думаєте про майбутнє України?

Q. Що ви думаєте про майбутнє України?

	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище
Скоріш за все ситуація буде погіршуватись	18%	27%	**34%**	**30%**	29%	21%	28%	**37%**	27%	25%
Ситуація не буде погіршуватись, але навряд чи і покращиться	23%	22%	25%	25%	26%	24%	21%	24%	20%	**26%**
Скоріш за все ситуація буде покращуватись	21%	**24%**	16%	14%	17%	**26%**	17%	19%	15%	21%

Таблиця 10: Оцінки майбутнього України

Q. Які почуття виникають у Вас, коли Ви думаєте про МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ?

	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали
Оптимізм	18%	17%	20%	12%	16%	16%	17%
Байдужість	1%	2%	3%	2%	3%	2%	2%
Безвихідність	10%	16%	14%	13%	18%	11%	13%
Упевненість	8%	14%	10%	9%	10%	9%	11%
Розгубленість	17%	**27%**	21%	20%	27%	25%	20%
Задоволеність	3%	**6%**	3%	1%	1%	3%	3%
Песимізм	7%	12%	8%	13%	14%	9%	10%
Надія	**58%**	47%	47%	50%	51%	54%	49%
Тривога	42%	42%	42%	45%	**54%**	**49%**	40%
Інтерес	9%	14%	10%	8%	10%	10%	11%
Страх	26%	33%	28%	31%	37%	33%	28%
Важко відповісти	5%	9%	7%	8%	**11%**	3%	8%

Таблиця 11: Оцінки власного майбутнього

Q. Які почуття виникають у Вас, коли Ви думаєте про СВОЄ МАЙБУТНЄ?

	років 16-17	років 18-20	років 21-23	років 24-25	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище
Надія	44%	43%	43%	46%	44%	46%	44%	41%	47%	38%	43%	29%	41%	**49%**
Тривога	38%	45%	**48%**	45%	**51%**	42%	37%	44%	45%	**49%**	38%	**56%**	46%	40%
Розгубленість	26%	27%	29%	33%	28%	**34%**	28%	23%	**32%**	31%	22%	35%	30%	27%
Страх	27%	29%	31%	26%	**32%**	**35%**	23%	20%	27%	**34%**	25%	**46%**	26%	26%
Інтерес	**30%**	**26%**	**24%**	14%	23%	26%	**29%**	17%	28%	20%	21%	10%	17%	31%
Оптимізм	24%	21%	22%	21%	19%	**26%**	**30%**	12%	24%	22%	20%	13%	14%	**29%**
Упевненість	**15%**	14%	12%	8%	9%	16%	15%	9%	12%	10%	14%	9%	7%	**17%**
Безвихідність	10%	9%	10%	13%	8%	**17%**	6%	11%	10%	12%	9%	**17%**	10%	9%
Песимізм	10%	10%	8%	7%	9%	9%	5%	**14%**	10%	7%	9%	12%	8%	9%
Задоволеність	7%	6%	6%	3%	5%	8%	5%	4%	6%	4%	6%	2%	3%	8%
Байдужість	3%	3%	3%	1%	3%	1%	2%	4%	3%	1%	3%	4%	1%	3%
Важко сказати	6%	6%	6%	6%	2%	**9%**	4%	**9%**	4%	7%	**8%**	3%	8%	6%

Таблиця 12: Вступ України до Європейського Союзу

Q. Як Ви ставитесь до вступу України до Європейського Союзу?

	Чоловік	Жінка	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали	Недостатній	Нижче середнього	Середній та вище
Скоріше негативно	5%	5%	7%	4%	5%	3%	4%	4%	5%	8%	4%	5%	6%	5%	4%
Важко сказати	26%	**36%**	35%	29%	31%	28%	24%	**36%**	**36%**	41%	31%	30%	**44%**	**34%**	27%
Скоріше позитивно	**69%**	60%	58%	67%	**64%**	69%	**72%**	59%	59%	52%	64%	**66%**	50%	61%	**69%**

Таблиця 13: Ключові переживання щодо Євроінтеграції

Q. Які переживання щодо Євроінтеграції у вас є?

	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь
Невідомість	**37%**	29%	31%	25%
“Ми там нікому не потрібні”	26%	21%	21%	18%
Втрата самостійності України	15%	**17%**	**16%**	9%
Нерозуміння суті Євроінтеграції та її наслідків	12%	12%	15%	15%
Неспівмірність цінностей Європи та України, складно буде інтегруватися	10%	11%	13%	13%
Невирішені проблеми Євросоюзу (наплив біженців, тощо)	11%	15%	10%	10%
Ослаблення Євросоюзу (деякі країни ставлять під сумнів переваги членства в Євросоюзі)	7%	**13%**	8%	5%
Дискримінація на ринку кваліфікованої праці	10%	11%	5%	8%
Дискримінація за національною ознакою, зверхнє ставлення	4%	8%	7%	6%
Не маю переживань	16%	15%	21%	34%

Таблиця 14: Сприйняття підтримки від міжнародної спільноти

Q. Чи відчуваєте ви підтримку з боку міжнародної спільноти?

	Чоловік	Жінка	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь	Великі міста	Інші міста	Села	ВПО	Ті, що повернулися	Не виїжджали
Так, гуманітарну	37%	37%	36%	36%	30%	**45%**	37%	38%	35%	**49%**	43%	34%
Підтримка є, але вона формальна	26%	**33%**	26%	28%	**37%**	27%	**34%**	24%	28%	29%	31%	30%
Так, оборонну	**32%**	26%	**36%**	27%	25%	27%	**34%**	27%	24%	32%	26%	29%
Ні, не відчуваю ніякої підтримки	22%	22%	22%	26%	24%	19%	18%	**27%**	**26%**	14%	21%	24%
Так, ідеологічну	**11%**	8%	11%	9%	8%	9%	11%	7%	9%	**24%**	9%	8%

Таблиця 15: Ключові очікування щодо Євроінтеграції

Q. Які очікування щодо Євроінтеграції у вас є?

	16-17 років	18-20 років	21-23 років	24-25 років	Схід	Захід	Північ-Центр	Південь
Вищий рівень життя	51%	45%	49%	47%	53%	48%	46%	46%
Можливості для реалізації молоді у Європі	25%	24%	29%	22%	22%	22%	27%	29%
Покращення правової системи України	17%	24%	**28%**	**26%**	15%	**29%**	**26%**	**24%**
Можливість високої зарплатні	19%	26%	22%	25%	24%	22%	24%	21%
Якісна освіта	**31%**	20%	15%	12%	18%	**24%**	15%	22%
Лібералізація поглядів щодо маргіналізованих груп (етнічні групи, ЛГБТКІА+, люди з інвалідністю)	6%	7%	5%	4%	4%	6%	4%	7%
Не маю очікувань	13%	14%	14%	16%	16%	12%	15%	13%

Маніфест

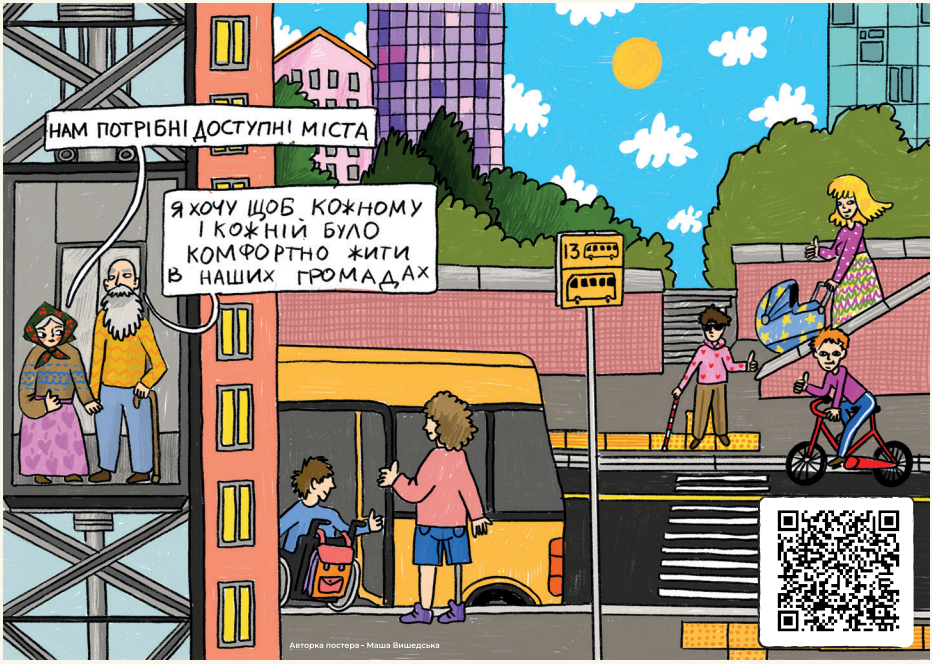
Вже кілька років ГО “СТАН” з партнерами втілює програму **“Молоді амбасадор(к)и розмаїття”** (Young Diversity Ambassadors — YDA), покликану допомогти молоді, яка починає свій шлях в активізмі. Програма дає можливості для навчання і розвитку, дає менторську та фінансову підтримку для втілення важливих проєктів. Разом з тим довкола YDA зібралося середовище небайдужих активних людей, і саме в цьому середовищі виникла ідея написати Маніфест, щоб висловити найважливіші проблеми та потреби молодого покоління. Маніфест, про який далі піде мова — це голос української молоді.

До творення Маніфесту долучилися не тільки активісти й активістки, й не тільки учасни(ці)ки програми Молоді амбасадор(к)и розмаїття. Загалом різні люди з різних соціальних груп, різних куточків України (в тому числі й з тимчасово окупованих територій).

“Я не з усім погоджуюся, але я дуже поважаю те, що ці думки зібрані та озвучені. — Пояснює Ксенія Уколова, учасниця програми “Молоді амбасадор(к)и розмаїття, співавторка Маніфесту”. — Це зріз думок суспільства. Він може не резонувати абсолютно кожному в якихось мікродеталях, але він відображає реальний стан речей”. “Я часто бачу в інформаційному просторі, що молодь висловлюється: “Нам нема що робити в України, нас кинули.Треба їхати за кордон”. — Продовжує проєктна менеджерка ГО СТАН, фасилітаторка освітніх подій Валерія Ткаченко, — Та ці люди не говорять, які проблеми й потреби в них є. А Маніфест, якраз декларує потреби суспільства. Молоді люди мають змогу висловити свої думки й транслювати їх на широку авдиторію, в тому числі й на людей, що приймають рішення”.

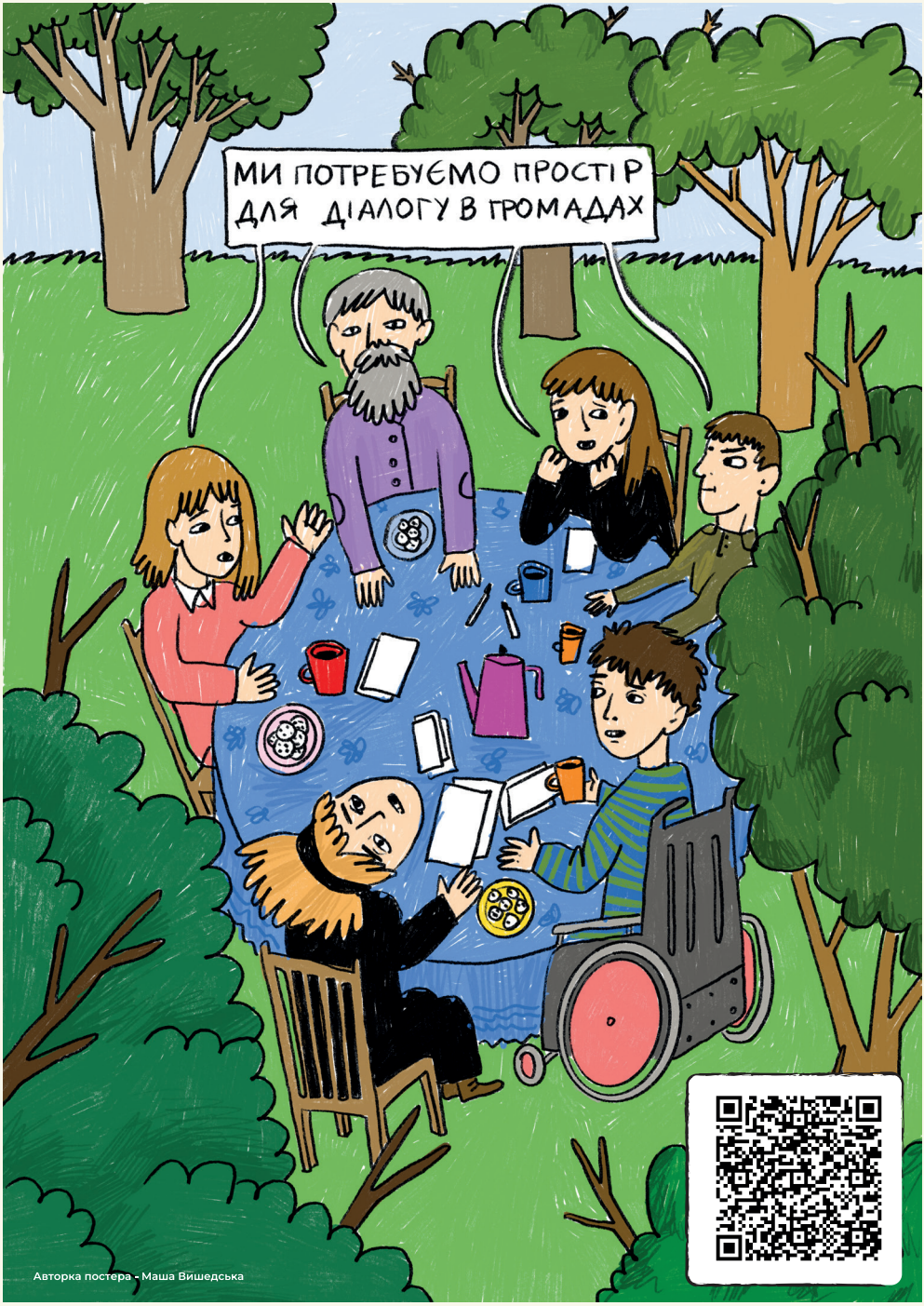
Автор(к)и Маніфесту сформували 12 тез, у яких виловили бачення теперішніх проблем, та шляхів їхнього розв’язання. “Основна концепція Маніфесту — це роль молоді у повоєнній розбудові. — Пояснює Ткаченко. — Ми концентруємось саме на такому формулюванні, а не “відбудова”, бо дуже хочемо не лише відновлювати те, що було втрачено, а будувати нове, будувати краще й застосовувати підходи та погляди молоді”.

Кожна теза має лаконічну форму, свого роду гасло. На основі коротких гасел художниця Маша Вишедська створила серію плакатів, якими й проілюстрований цей текст. А от ширше значення кожної тези молоді люди пояснили за допомогою відео. Записали серію роликів, де сформулювали кожну тезу Маніфесту й глибше пояснили її значення. Відеоролики можна знайти за QR-кодом.

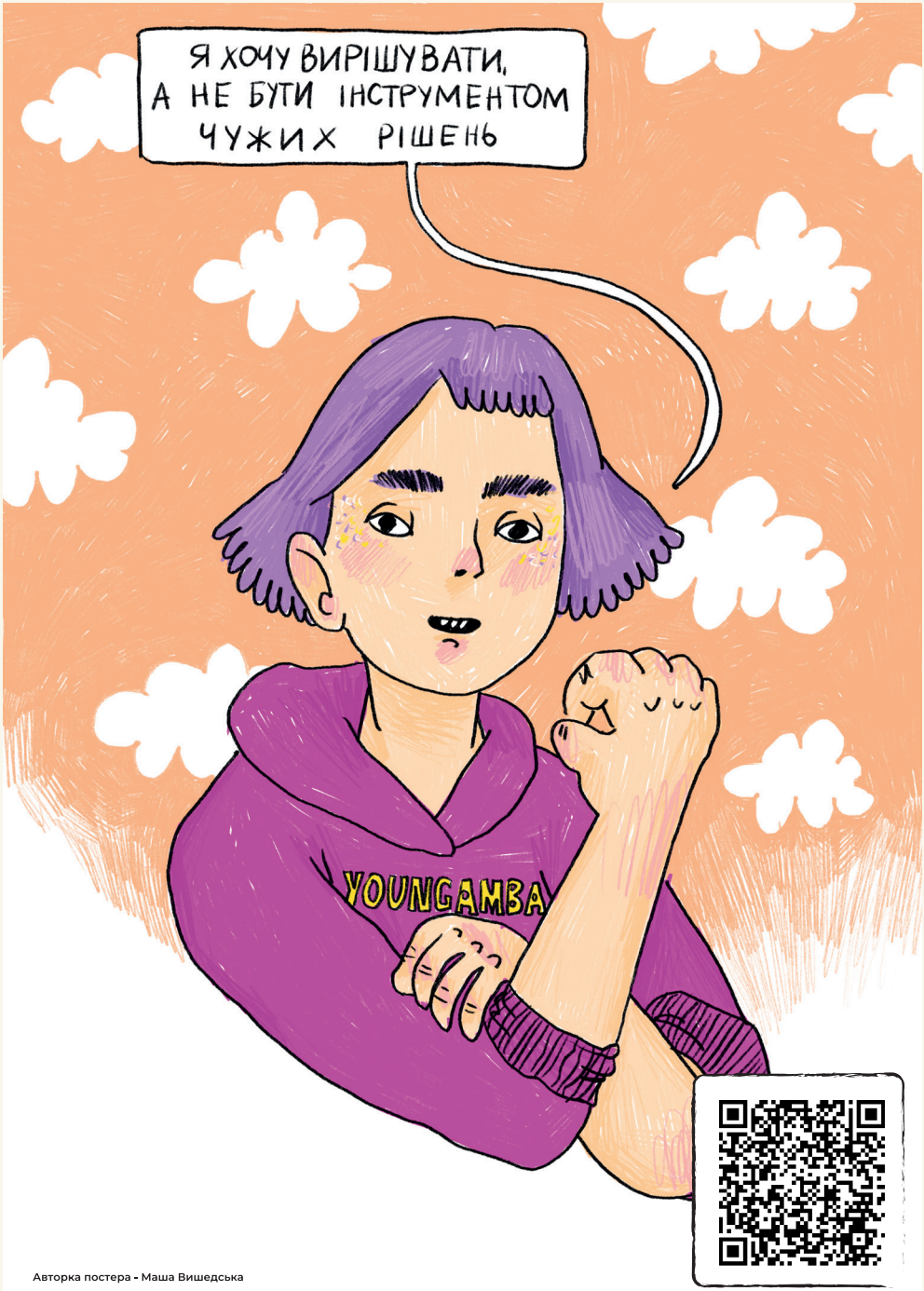
Авторка постера - Маша Вишедська

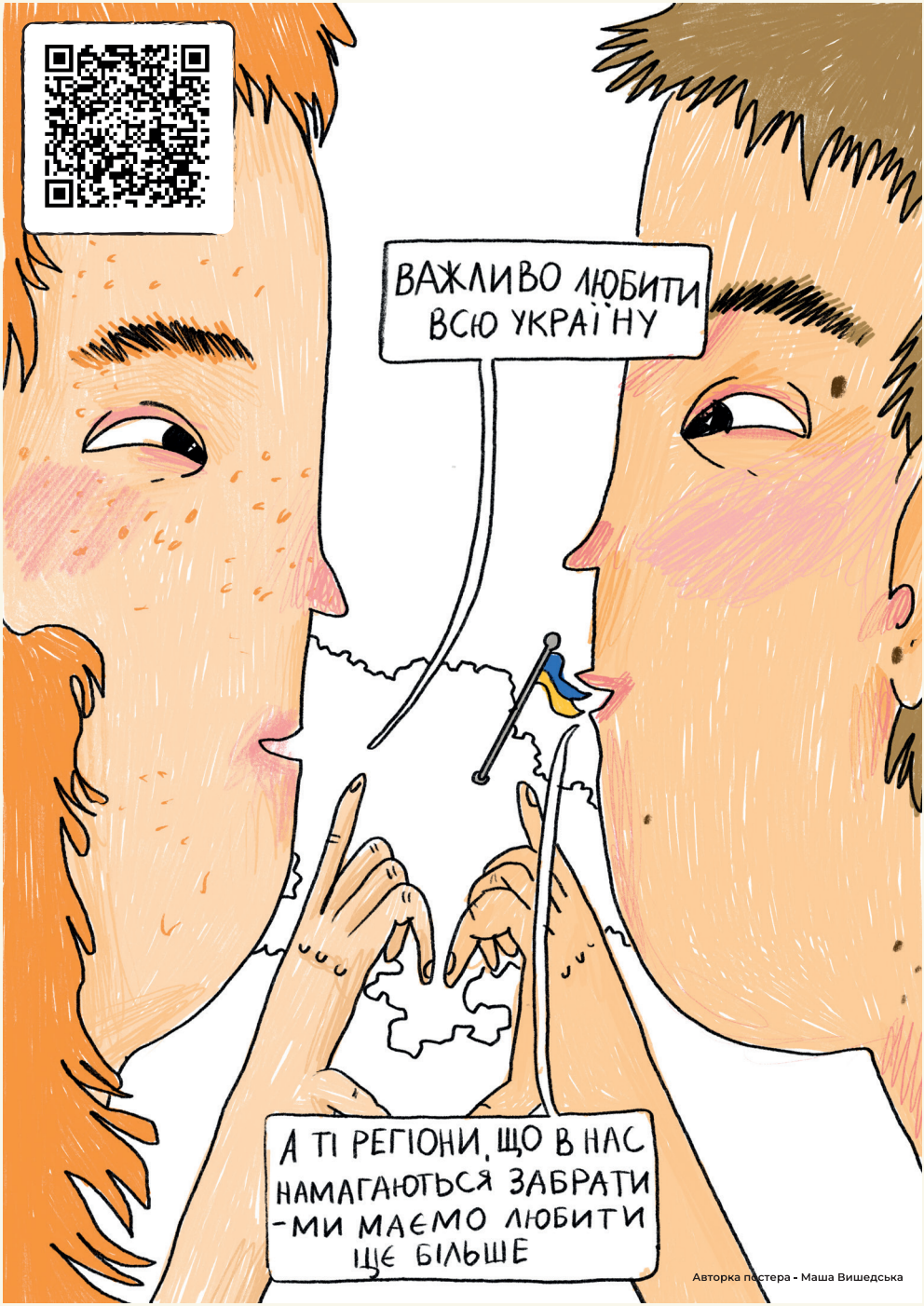
Авторка постера - Маша Вишедська

Авторка постера - Маша Вишедська

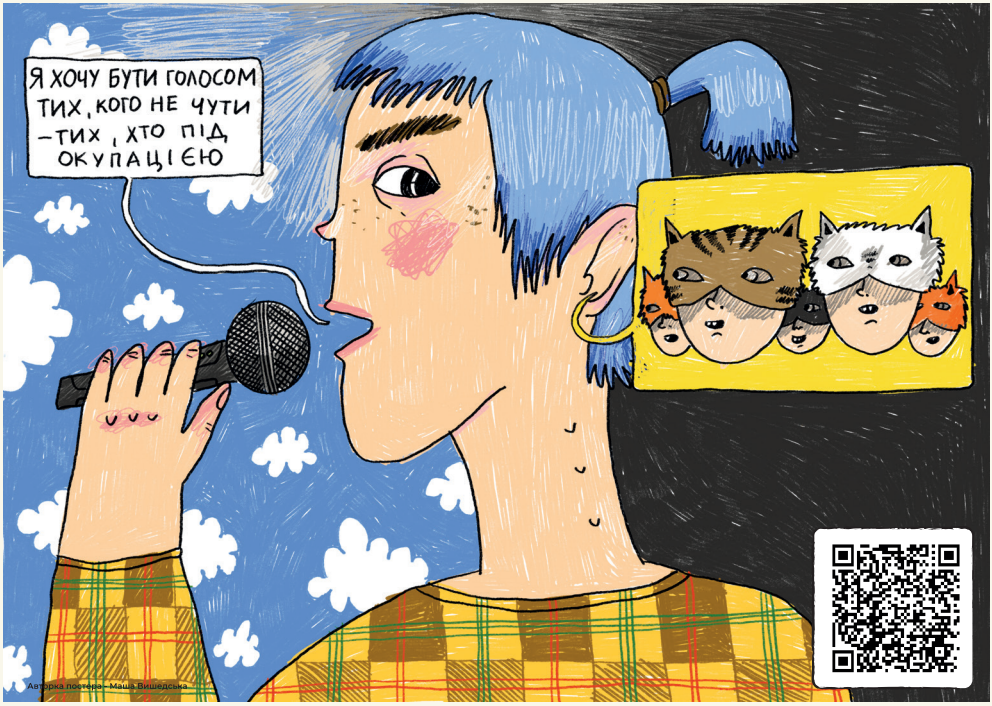
Авторка постера - Маша Вишедська

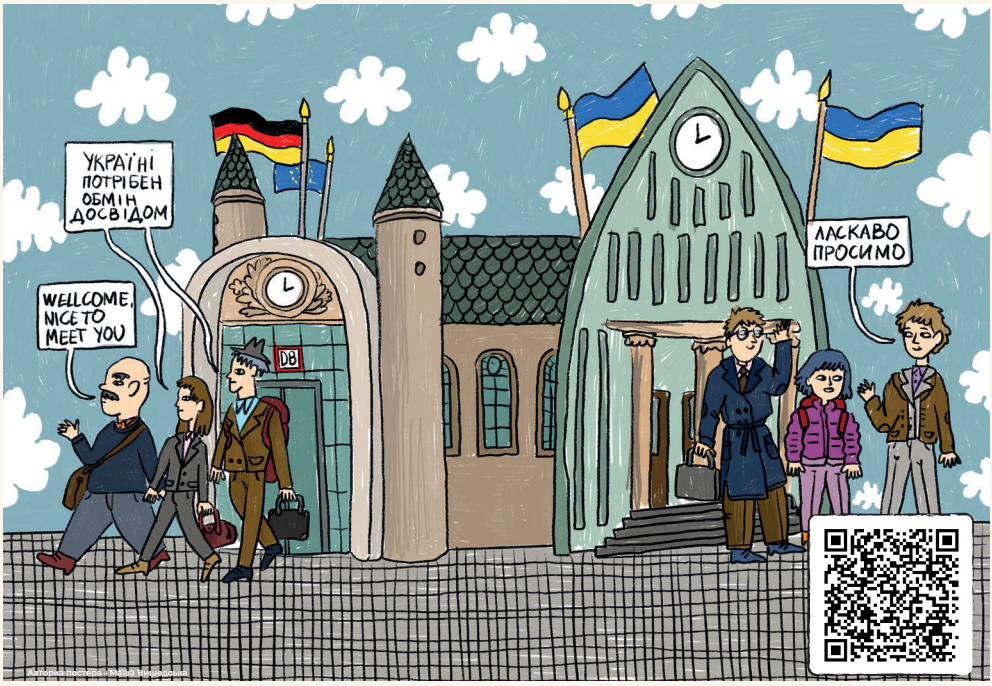

Авторка постера - Маша Вишедська

Авторка постера - Маша Вишедська

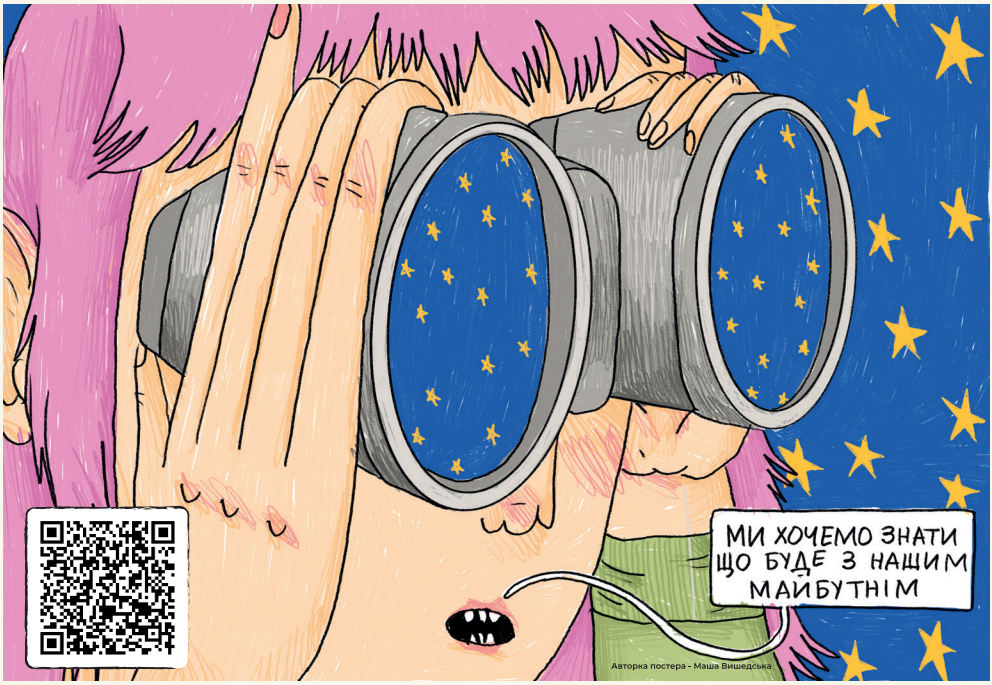

Я ХОЧУ БУТИ ГОЛОСОМ ТИХ, КОГО НЕ ЧУТИ – ТИХ, ХТО ПІД ОКУПАЦІЄЮ
Авторка постера – Маша Вишедська

УКРАЇНІ ПОТРІБЕН ОБМІН ДОСВІДОМ
WELLCOME, NICE TO MEET YOU
ЛАСКАВО ПРОСИМО
DB

Авторка постера - Маша Вишедська

Тема уроку:
Деколонізація
А НАМ НЕ РОЗПОВІДАЛИ ПРО ДЕКОЛОНІЗАЦІЮ В ШКОЛІ
Авторка постера - Маша Вишедська

МИ ХОЧЕМО ЗНАТИ ЩО БУДЕ З НАШИМ МАЙБУТНІМ
Авторка постера - Маша Вишедська

ГО “СТАН” & ГО “Дівчата” у співпраці та за фінансової підтримки чеської гуманітарної організації «Людина в біді»

2024